

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
імені С.З. ГЖИЦЬКОГО

Факультет менеджменту, бізнесу та публічного адміністрування
Кафедра менеджменту і бізнес-адміністрування

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

Муцик Андрій Юрійович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УДК: 10.31732/2663-2209

Удосконалення управління фінансово-господарською діяльністю підприємства

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Муцик А.Р.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи: _____
(підпис)

Минів Роман Михайлович
кандидат економічних наук, доцент

**Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького**

Факультет менеджменту, бізнесу та публічного адміністрування
Кафедра менеджменту і бізнес-адміністрування
Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Напрямок підготовки 073 «Менеджмент»
(шифр і назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Доцент _____ Батюк Б.Б.
“ _____ ” _____ 2024 р

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**

Муценка Андрія Юрійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема проекту (роботи): «Удосконалення управління фінансово-господарською діяльністю підприємства»

керівник проекту (роботи) Минів Роман Михайлович, к.е.н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “ _____ ” _____ 2025 року № _____

2. Термін подання студентом проекту (роботи) грудень 2025 року

3. Вихідні дані до проекту (роботи) навчальна, наукова та довідкова література, наукові періодичні видання, фінансова звітність

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

**РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВО - ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА**

1.1 Поняття, предмет і завдання аналізу та управління фінансово-господарською діяльністю підприємства

1.2 Методологія та методика аналізу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства

1.3 Система показників фінансового стану підприємства

1.4 Роль бізнес-аналізу в управлінні виробництвом та підвищенні його ефективності

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПП «***»

2.1 Аналіз основних економічних показників діяльності підприємства

2.2 Аналіз та оцінка управління діяльністю підприємства

2.3 Аналіз управління фінансовими результатами підприємства

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ

ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПП «***»

3.1 Підвищення ефективності підприємства шляхом модернізації обладнання

3.2 Поліпшення фінансового становища шляхом вибору продуктів і послуг та розширення ринків збуту

3.3 Оцінка економічної ефективності запланованої діяльності підприємства

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми роботи	23.09.24	
2	Розробка змісту роботи	24.09-15.10.24	
3	Обґрунтування актуальності теми кваліфікаційної роботи	16.10-22.10.24	
4	Бібліографічний огляд	23.10-23.12.24	
5	Вступ	10.01-18.01.25	
6	Розділ 1	20.01-12.03.35	
7	Розділ 2	13.03-27.05.25	
8	Розділ 3	02.06-20.08.25	
9	Висновки та пропозиції	25.08-03.09.25	
10	Оформлення роботи	15.09-15.10.25	
11	Оформлення візуального супроводу роботи	20.10-30.10.25	
12	Представлення до захисту кваліфікаційної роботи	17.11.25	

Студент _____
(підпис)

Муцук А.Ю.
(прізвище та ініціали)

Керівник проєкту (роботи) _____
(підпис)

Минів Р..М.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Муцик А.Ю. Удосконалення управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького – Міністерства освіти і науки України, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методичні основи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Проаналізовано сучасний стан управління фінансово-господарською діяльністю ПП «***». Запропоновано шляхи удосконалення управління фінансово-господарською діяльністю ПП «***».

Ключові слова: управління, фінансові ресурси, аналіз, витрати, ліквідність, платоспроможність, баланс.

SUMMARY

Mutsyk A.Yu. Improving the management of financial and economic activities of the enterprise. – Manuscript.

Qualification work for the degree of "Master" in the specialty 073 "Management". Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv - Ministry of Education and Science of Ukraine, 2025.

The qualification work explores the theoretical and methodological foundations of managing the financial and economic activities of an enterprise. The current state of managing the financial and economic activities of PE “***” is analyzed. Ways to improve the management of the financial and economic activities of PE “***” are proposed.

Keywords: management, financial resources, analysis, costs, liquidity, solvency, balance sheet.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО - ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.5 Поняття, предмет і завдання аналізу та управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.....	9
1.6 Методологія та методика аналізу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.....	11
1.7 Система показників фінансового стану підприємства.....	14
1.8 Роль бізнес-аналізу в управлінні виробництвом та підвищенні його ефективності.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПП «***».....	32
2.1 Аналіз основних економічних показників діяльності підприємства.....	32
2.2 Аналіз та оцінка управління діяльністю підприємства.....	40
2.3 Аналіз управління фінансовими результатами підприємства.....	59
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПП «***».....	65
3.1 Підвищення ефективності підприємства шляхом модернізації обладнання.....	65
3.2 Поліпшення фінансового становища шляхом вибору продуктів і послуг та розширення ринків збуту.....	69
3.3 Оцінка економічної ефективності запланованої діяльності підприємства...	73
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Управління фінансово-господарською діяльністю відіграє важливу роль у підвищенні економічної ефективності організації, управління та зміцнення фінансового становища. Це економічна наука, яка вивчає економіку організацій, їх функціонування з точки зору оцінки виконаної роботи з реалізації бізнес-планів, оцінки майнового та фінансового стану та з метою виявлення невикористаних резервів підвищення ефективності діяльності організацій. Актуальність обраної теми дослідження визначається тим, управління фінансово-господарською діяльністю є науковою основою прийняття управлінських рішень в економіці. Для їх обґрунтування необхідно виявити та спрогнозувати наявні та потенційні проблеми, виробничі та фінансові ризики, визначити вплив прийнятих рішень на рівень ризиків та прибуток суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень. Питання управління фінансово-господарською діяльністю підприємства є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених таких, як Гетьман О.О., Швандара В.А., Горфінкель В.Я., Мазаракі А.А., Мацибора В.І., Савицька Г.В., Стражев В.І., Осипов В.І. та інші. Попри значну кількість досліджень у сфері управління фінансово-господарською діяльністю, низка важливих питань в контексті економічної нестабільності залишається недостатньо розкритою.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення механізмів управління фінансово-господарською діяльністю ПП «***».

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність, тему і завдання аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;
- опрацювати методiku та методiku аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;
- дослідити роль бізнес-аналізу в управлінні підприємством та підвищенні

її ефективності;

- провести аналіз фінансово-господарської діяльності ПП «***»;
- розробити рекомендації та пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства;
- оцінити економічну ефективність запропонованих заходів.

Об'єкт і предмет дослідження. *Об'єктом дослідження є процес управління фінансово-господарською діяльністю ПП «***». Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних положень щодо удосконалення управління фінансово-господарською діяльністю організації.*

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою дослідження виступили наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників з теорії та практики управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Кваліфікаційна робота базується на таких методах наукового дослідження: *монографічний* (для характеристики досліджуваного підприємства); *індукції і дедукції* (під час формування загальних висновків щодо проведеного дослідження); *аналізу і синтезу* (для оцінювання фінансово-економічного стану підприємства, а також для характеристики управління фінансово-господарською діяльністю підприємства); *графічної візуалізації* (для наочного зображення отриманих результатів дослідження).

*Інформаційною базою дослідження стали нормативні акти України з питань здійснення підприємствами господарської діяльності; підручники, публікації в періодичних виданнях і мережі Інтернет з питань управління фінансово-господарською діяльністю підприємства; первинна документація, що характеризує діяльність ПП «***» за період 2022–2024 рр.*

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що висновки, пропозиції та економічно обґрунтовані рекомендації, які містяться в ньому, дозволяють покращити фінансове становище досліджуваного підприємства та підприємств відповідної галузі, а також використовуватися в освітньому процесі ЗВО, зокрема під час вивчення дисциплін «Фінансовий менеджмент», «Фінанси підприємств» та ін.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Муцик А., Минів Р. Антикризовий фінансовий менеджмент в умовах нестабільного зовнішнього середовища. *Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Миколаїв; 19-21 березня 2025 р. Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 118-120. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnik-tez-19-21-03-25.pdf

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота викладена на 82 сторінках комп'ютерного тексту. Структурно робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (35 найменувань).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО - ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття, предмет і завдання аналізу та управління фінансово-господарською діяльністю підприємства

Вивчення людського життя і процесів без аналізу неможливо. Сам термін «аналіз» походить від грецького слова «analysis», що означає «розділяти», «розділяти». Отже, аналіз у вужчому розумінні — це поділ явища чи предмета на складові частини (елементи) з метою вивчення їх як частин цілого [18].

Водночас слід зазначити, що багато екологічних явищ і процесів неможливо зрозуміти лише за допомогою аналізу. Тільки аналіз і синтез в єдності забезпечують наукове дослідження явищ у всебічному діалектичному взаємозв'язку.

У науці і практиці використовуються різні види аналізу: фізичний, хімічний, математичний, статистичний, економічний.

Розвиток виробничих сил, виробничих відносин, збільшення обсягу виробництва і розширення обміну сприяли виникненню економічного аналізу як самостійної галузі науки.

Економічний аналіз - науковий спосіб пізнання сутності економічних явищ і процесів, який ґрунтується на їх поділі на частини та вивченні різноманіття їх зв'язків і залежностей[4].

Розрізняють макроекономічний аналіз, який вивчає економічні явища і процеси на рівні світової і національної економіки та її окремих секторів, і мікроекономічний аналіз, який вивчає ці процеси і явища на рівні окремих економічних одиниць. Останній називається бізнес-аналізом.

Господарська діяльність є предметом дослідження багатьох наук: економічної теорії, макро- та мікроекономіки, менеджменту, організація та

планування виробничо-фінансової діяльності, статистика, бухгалтерський облік, економічний аналіз. Економіка вивчає вплив загальних, спеціальних і спеціальних закономірностей на розвиток економічних процесів в конкретних умовах господарської галузі або окремого підприємства.

Слід зазначити, що визначення теми будь-якої науки є дуже складним завданням, навіть в економічному аналізі. Незважаючи на те, що ця тема розвивається вже кілька десятиліть, остаточної крапка у визначенні предмета аналізу господарської діяльності (АГД) ще не поставлена. У літературі можна знайти десятки дуже різних формулювань АГД. Усі визначення теми АГД, які найчастіше зустрічаються в літературі та більш-менш відповідають її природі, можна об'єднати в такі групи:

- господарська діяльність підприємств;
- економічні процеси та явища[31].

Якщо уважніше розглянути ці визначення, то можна побачити, що аналіз розглядає не саму господарську діяльність як технологічний, організаційний процес, а економічні результати господарювання як наслідки економічних процесів.

Щоб підкреслити ту частину або ті зв'язки в цьому предметі, які пов'язані тільки з аналізом, необхідно виходити з природи процесів господарської діяльності. Процес - це причинно зумовлений плин подій, зміна явищ, стану об'єкта щодо запланованої мети чи результату. Предметом економічного аналізу є причини виникнення та зміни результатів господарської діяльності. Знання причинно-наслідкових зв'язків у господарській діяльності підприємств дозволяє розкрити природу економічних явищ і на основі цього правильно оцінити досягнуті результати, виявити резерви підвищення ефективності виробництва, обґрунтувати управлінські плани та рішення[11].

Таким чином, предметом аналізу господарської діяльності є причинно-наслідковий зв'язок економічних явищ і процесів.

Об'єкти АГД є економічними результатами господарської діяльності.

Важливою функцією АГД є наукове обґрунтування поточних і перспективних планів. Без ретельного економічного аналізу діяльності підприємства за останні роки (5-10 років) і без обґрунтованих прогнозів на майбутнє, без вивчення закономірностей розвитку економіки підприємства, без виявлення наявних недоліків і помилок неможливо розробити науково обґрунтований план або вибрати оптимальні управлінські рішення.

Центральною функцією аналізу, який проводить підприємство, є пошук резервів підвищення ефективності виробництва на основі вивчення передового досвіду та досягнень науки і практики, а також оцінка результатів діяльності підприємства[22].

І, нарешті, розробка рекомендацій щодо використання виявлених резервів у господарській діяльності також є однією з функцій АГД.

Тому фінансово-економічний аналіз є за своєю суттю управлінським, що означає комплексний підхід до предмета дослідження та використання повної інформації про діяльність підприємства.

1.2 Методологія та методика аналізу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства

Бухгалтерський облік і аудит немислимі без використання методів фінансово-економічного аналізу. Тому в основних нормативних документах з бухгалтерського обліку та аудиту є посилання на правила застосування аналітичних методів і процедур взагалі та фінансового аналізу зокрема.

Економічний аналіз зазвичай використовує строгі економічні методи. Його об'єктом є показники економічної діяльності, подані у вигляді функцій, аргументами яких є показники-фактори.

Основними характеристиками аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств є мікрорівень і домінування конкретних економічних методів. Ретроспективність досліджуваних процесів. Об'єкт - це підприємство як організаційно-виробнича та фінансово-економічна система, результати

діяльності якої використовуються як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами[4].

Важливою методологічною особливістю аналізу є те, що він може не тільки створювати причинно-наслідкові зв'язки, а й давати їм кількісну характеристику, тобто. забезпечити вимірювання впливу факторів на результати діяльності. Це робить аналіз точним, а висновки – обґрунтованими.

Важливою методологічною особливістю АГД, яка прямо впливає з попередньої, є розробка та використання системи показників, яка необхідна для всебічного, системного дослідження причинно-наслідкових зв'язків економічних явищ і процесів, що відбуваються в господарській діяльності підприємства [31].

Таким чином, метод АГД є системним, комплексним дослідження, вимірювання та узагальнення впливу факторів на результати діяльності підприємства, обробка системи показників плану, бухгалтерського обліку, звітності та інших джерел інформації спеціальними методиками з метою підвищення ефективності організації.

Використання методу АГД проявляється в кількох конкретних аналітичних методах дослідження. Це можуть бути методи дослідження окремих сторін господарської діяльності або методи комплексного аналізу. Слід зазначити, що кожен вид аналізу має свою методику.

Під методикою ми розуміємо набір методів і правил для найбільш прийняттого виконання будь-якої роботи. В економічному аналізі методологія – це сукупність аналітичних методів і правил вивчення економіки підприємства, які певним чином підпорядковані досягненню мети аналізу.

Кожна аналітична методика являє собою інструкцію або методичну пораду щодо проведення аналітичного дослідження. Він включає такі моменти, як:

- завдання та постановки цілей аналізу;
- об'єкти аналізу;
- системи показників, за допомогою яких вивчається кожен об'єкт аналізу;
- консультації щодо послідовності та періодичності проведення аналізів;

- опис методів дослідження досліджуваних об'єктів;
- джерела даних, на яких базується аналіз;
- інструкції щодо організації аналізу (які особи та служби будуть виконувати окремі частини дослідження);
- апаратні та програмні продукти, рекомендовані для аналітичної обробки інформації;
- характеристики документів, які найкраще використовувати для оформлення результатів аналізу;
- споживачі результатів аналізу[26].

Найважливішим елементом методології АГД є технічні прийоми та аналітичні методи. Коротко ці методи можна назвати аналітичними інструментами. Вони використовуються на різних етапах дослідження:

- первинна обробка зібраної інформації (перевірка, групування, систематизація);
- дослідження стану та закономірностей розвитку досліджуваних будівель;
- визначення впливу факторів на результати діяльності підприємства;
- розрахунок невикористаних і перспективних резервів підвищення ефективності виробництва;
- узагальнення та комплексна оцінка результатів аналізу діяльності підприємства;
- обґрунтування планів економічного та соціального розвитку, управлінських рішень та різноманітних заходів[22].

Багато різних методів використовуються в бізнес-аналізі. Серед них можна виділити основні (логічні) методи, які часто використовуються в інших дисциплінах для обробки інформації та дослідження (порівняння, графіки, баланси, середні та відносні числа, аналітичні групи, евристичні методи вирішення економічних задач на основі інтуїції, попереднього досвіду, експертних оцінок тощо).

Удосконалення інструментарію наукового дослідження має велике значення і є основою успішності та ефективності аналітичної роботи. Чим

глибше проникаєш у природу досліджуваних явищ, тим більше для цього потрібні більш точні методи дослідження. Це характерно для всіх наук. В останні роки набули розвитку методи дослідження в усіх галузях науки. Важливим досягненням економічної науки є застосування в економічних дослідженнях математичних методів, які роблять аналіз глибшим і точнішим.

Всі показники, які використовуються в аналізі, взаємопов'язані і залежні. Це впливає з реально існуючих зв'язків між описуваними в них економічними явищами. Комплексне дослідження економіки підприємства передбачає систематизацію показників, оскільки набір показників, яким би комплексним він не був, не може дати справжнього уявлення про ефективність господарської діяльності без урахування їх взаємозв'язку та підпорядкованості. Необхідно, щоб конкретні дані про різні види діяльності були органічно пов'язані в єдину цілісну систему[24].

Зв'язок між основними показниками визначає послідовність аналізу - від вивчення основних показників до узагальнюючих показників. Така послідовність відповідає об'єктивній основі створення економічних показників.

1.3. Система показників фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства - економічна категорія, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та здатність суб'єкта господарювання розвиватися на певний момент часу.

Фінансова діяльність включає процеси створення, переміщення та забезпечення безпеки активів підприємства, а також контроль за їх використанням. Фінансовий стан означає здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується наявністю фінансових ресурсів, необхідних для нормального функціонування підприємства, правильним розміщенням і ефективним використанням цих ресурсів, фінансовими

відносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю[18].

При цьому фінансовий стан є найважливішою характеристикою господарської діяльності підприємства в зовнішньому середовищі.

Фінансовий стан - комплексне поняття, яке залежить від багатьох факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність і розміщення фінансових ресурсів, фактичні та потенційні фінансові можливості[11].

Фінансовий стан підприємств можна оцінити з точки зору коротко- і довгострокових перспектив.

У першому випадку критерієм оцінки фінансового стану є ліквідність і платоспроможність підприємства, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями.

У довгостроковій перспективі фінансовий стан підприємства характеризується структурою джерел його коштів і залежністю підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів.

Аналіз факторів, що визначають фінансовий стан, дозволяє виявити резерви та підвищити ефективність виробництва.

Фінансовий стан залежить від усіх аспектів діяльності підприємства, а також від:

- виконання виробничих планів, зниження собівартості продукції та збільшення прибутку;
- підвищення ефективності виробництва;
- чинники сфери обігу та пов'язані з організацією обороту товарно-грошових коштів – удосконалення відносин з постачальниками сировини і матеріалів, покупцями продукції;
- вдосконалення процесів застосування та розрахунків[18].

Фінансовий стан підприємства вважається стабільним, якщо вона здатна своєчасно здійснювати платежі та фінансувати свою діяльність у довгостроковій перспективі.

Щоб забезпечити фінансову стабільність, компанія повинна мати гнучку структуру капіталу та вміти організувати свою діяльність таким чином, щоб забезпечити постійний надлишок доходу витрати на підтримку платоспроможності та створення умов для самостійного виробництва.

Відповідно, фінансова стійкість підприємства - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, підтримувати збалансованість своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, забезпечуючи постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість підприємства в межах прийнятного рівня ризику[4].

Від результатів виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства залежить його фінансовий стан, стійкість і стійкість. Успішне виконання виробничих і фінансових планів позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. І навпаки, невиконання плану виробництва і реалізації продукції призведе до зростання її собівартості, зменшення виручки і прибутку, а в результаті погіршиться фінансовий стан і платоспроможність підприємства.

Таким чином, можна констатувати, що стабільний фінансовий стан, у свою чергу, позитивно впливає на виконання виробничих планів та забезпечення необхідними ресурсами виробничих потреб. Тому фінансова діяльність, як складова частина господарської діяльності, має бути спрямована на забезпечення планомірного надходження та витрачання фінансових ресурсів, досягнення раціонального співвідношення власного та позикового капіталу та максимально ефективного його використання.

Для оцінки стійкості фінансового стану підприємства використовується система показників. Ці зміни характеризують:

- структуру капіталу підприємства за місцем його розташування та джерелами формування;
- ефективність та інтенсивність використання капіталу;
- платоспроможність і кредитоспроможність підприємства;
- резерв фінансової стійкості підприємства[31].

Оцінка фінансового стану може проводитися з різним рівнем деталізації в залежності від мети аналізу, наявної інформації, програмного, апаратного та кадрового забезпечення. Найдоцільніше розрізняти процедури швидкого аналізу та поглиблений аналіз фінансового стану.

Фінансовий аналіз дозволяє оцінити:

- фінансовий стан підприємства;
- ступінь ризику підприємницької діяльності;
- достатність капіталу для поточної діяльності та довгострокових інвестицій;
- потреба в додаткових джерелах фінансування;
- здатність залучати капітал;
- раціональність залучення позикових коштів;
- обґрунтованість політики розподілу та використання прибутку[22].

Згідно з діючими нормативними документами, баланс на даний час складається в нетто. Розмір балансу дає приблизну оцінку суми коштів, доступних підприємства. Ця оцінка є бухгалтерською і не відображає реальну суму грошей, яку можна отримати за актив, наприклад, у разі ліквідації підприємства.

Поточна «ціна» активів визначається ринковими умовами і може відхилятися в будь-якому напрямку від балансової вартості, особливо в бік інфляції.

Аналіз бухгалтерського балансу проводиться одним із таких методів:

- аналіз безпосередньо з балансу без початкових змін у складі статей балансу;
- складання скороченого порівняльно-аналітичного балансу шляхом об'єднання окремих елементів статей балансу однорідного складу;
- додаткове коригування балансу на індекс інфляції з подальшим додаванням статей до необхідних аналітичних розділів[11].

Аналіз безпосередньо з бухгалтерського балансу є досить трудомістким і малоефективним, тому що занадто багато розрахункових показників не дозволяють виявити основні тенденції у фінансовому становищі організації.

При аналізі порівняльного балансу необхідно звернути увагу на зміну частки власного капіталу у вартості активів і співвідношення темпів зростання дебіторської та кредиторської заборгованості. При стабільній фінансовій стійкості організація повинна динамічно збільшувати частку свого оборотного капіталу, темпи зростання позикового капіталу, а темпи зростання дебіторської і кредиторської заборгованості повинні врівноважувати один одного.

При оцінці фінансового стану велике значення має вертикальний аналіз активів і пасивів балансу, який забезпечує подання фінансової звітності у вигляді відносних показників. Метою вертикального аналізу є обчислення питомої ваги окремих статей балансу та оцінка її змін. Вертикальний аналіз дозволяє проводити міжфірмові порівняння компаній, а відносні показники згладжують негативний вплив інфляційних процесів[24].

При цьому справді проблемні організації досить легко випустити з уваги, оскільки методичні рекомендації адекватно відображають лише показники, що характеризують ліквідність. Хоча ці рекомендації неодноразово піддавалися критиці в періодичній літературі, тепер можна сказати, що їх існування набагато важливіше, ніж суперечки навколо їх змісту.

У процесі діяльності підприємства розмір і структура його активів постійно змінюються. Найбільш загальне уявлення про якісні зміни в структурі коштів та їх джерел, динаміку цих змін можна отримати за допомогою вертикального та горизонтального аналізу звітності.

Вертикальний аналіз показує структуру фінансів підприємства та їх джерела. Вертикальний аналіз дозволяє перейти до відносних оцінок і провести економічні порівняння економічних показників діяльності компаній, що відрізняються за обсягом використовуваних ресурсів, а також згладити вплив інфляційних процесів, які спотворюють абсолютні показники фінансової звітності[1].

Горизонтальний аналіз звітності полягає у складанні однієї або кількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання (зниження). Ступінь агрегування показників визначає аналітик. Як правило, базові темпи зростання беруться за кілька років (суміжних періодів), що дає можливість аналізувати не тільки зміну окремих показників, а й прогнозувати їх значення.

Горизонтальний і вертикальний аналізи доповнюють один одного. Тому на практиці часто складаються аналітичні таблиці, що характеризують як структуру фінансової звітності, так і динаміку її окремих показників. Обидва типи аналізу є особливо цінними для порівнянь між компаніями, оскільки вони дозволяють порівнювати звітність між компаніями з різними видами діяльності та обсягами виробництва[26].

Фінансовий стан підприємства можна оцінити з точки зору коротко- і довгострокових перспектив. У першому випадку критеріями оцінки фінансового стану є ліквідність і платоспроможність підприємства, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями.

Завдання аналізу ліквідності балансу виникає у зв'язку з необхідністю оцінки кредитоспроможності організації, тобто здатності своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за всіма своїми зобов'язаннями.

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань організації її активами, період перетворення грошових коштів яких відповідає терміну погашення зобов'язань. Ліквідність балансу слід відрізнити від ліквідності активів, яка визначається як час, необхідний для перетворення активів у готівку. Чим менше часу потрібно для перетворення даного активу в готівку, тим більша його ліквідність[26].

Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для оплати боргів, які вимагають негайного погашення. Отже, основними характеристиками платоспроможності є:

- а) наявність достатньої кількості коштів на поточному рахунку;
- б) відсутність простроченої заборгованості.

Очевидно, що ліквідність і платоспроможність не тотожні. Таким чином, показники ліквідності можуть характеризувати фінансовий стан як задовільний, але по суті ця оцінка може бути помилковою, якщо значна частина оборотних активів припадає на неліквідні активи та прострочену дебіторську заборгованість.

Залежно від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в готівку, активи підприємства можна розділити на такі групи:

Найбільш ліквідні активи - це всі грошові кошти підприємства та короткострокові фінансові вкладення. Ця група розраховується наступним чином: $A1 = \text{рядок 1250} + \text{рядок 1240}$;

Швидкооборотні активи - дебіторська заборгованість, оплата якої очікується протягом 12 місяців після звітної дати: $A2 = \text{рядок 1230}$;

Активи, що повільно реалізуються, - це статті в розділі II активів балансу, включаючи запаси, ПДВ, дебіторську заборгованість (очікується, що її буде сплачено більше ніж через 12 місяців після звітної дати) та інші поточні активи: $A3 = \text{рядок 1210} + \text{рядок 1220} + \text{рядок 1230} + \text{рядок 1260}$;

Важкореалізовані активи - статті I розділу балансу активи - основні засоби: $A4 = \text{рядок 1100}$ [11].

Пасиви балансу згруповані за терміновістю їх сплати.

Більш термінові зобов'язання - до них відносяться борги: $P1 = \text{рядок 1520}$;

Поточні зобов'язання - це короткострокові позикові кошти, розрахункові зобов'язання та інші короткострокові зобов'язання: $P2 = \text{рядок 1510} + \text{рядок 1540} + \text{рядок 1550}$;

Довгострокові зобов'язання - це статті балансу, що відносяться до VI розділу.

“Довгострокові зобов'язання”: $P3 = \text{рядок 1400}$;

Постійні або стійкі пасиви є статтями IV розділу балансу.

«Капітал і резерви» та майбутні доходи. Якщо організація має збитки, то вони віднімаються: $P4 = \text{рядок 1300} + \text{рядок 1530}$.

Для визначення ліквідності балансу необхідно зіставити загальні суми активів і пасивів у заданих групах[26].

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо має місце:

співвідношення: $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$.

Якщо одна або кілька нерівностей системи мають протилежний знак від зафіксованого в оптимальному варіанті, ліквідність балансу більшою чи меншою мірою відрізняється від абсолютної. При цьому брак коштів по одній групі активів компенсується їх надлишком по іншій групі у вартісній оцінці, в реальній ситуації менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

Подальше зіставлення ліквідних коштів та зобов'язань дозволяє обчислити такі показники:

Поточна ліквідність ПЛ, яка свідчить про платоспроможність (+) або неплатоспроможність (-) організації на найближчий до моменту, що розглядається, проміжок часу:

$$ПЛ = (A1 + A2) - (P1 + P2)$$

Перспективна ліквідність підводного човна - це прогноз платоспроможності на основі порівняння майбутніх надходжень і платежів:

$$ПЛ = A3 - P3$$

Проведений за викладеною схемою аналіз бухгалтерської звітності та ліквідності балансу є наближеним. Більш детальним є аналіз фінансових показників та коефіцієнтів.

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, яка частина поточних зобов'язань за кредитами та позиками погашається за рахунок мобілізації всього оборотного капіталу. Стандарт: від 1 до 3, оптимальне значення - 2.

$$К_{ПЛ} = OA / K_{кп+КЗ}$$

де OA – оборотні активи;

ККЗ – короткострокові позики та кредити;

КЗ – кредиторська зборгованість

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину поточної короткострокової заборгованості організація може погасити в найближчому майбутньому за рахунок грошових коштів і прирівняних до них фінансових вкладень. Стандарт: від 0,2 до 0,7.

$$Кал = (ГК + ЦБ) / (Ккз + КЗ)$$

де ГК – грошові кошти;

ЦП – цінні папери;

Ккз - короткострокові кредити та позики;

КЗ – кредиторська заборгованість.

Коефіцієнт загальної ліквідності оцінює зміни у фінансовому становищі організації з точки зору ліквідності. Стандарт – ≥ 1 .

$$Кзл = (A1+0,5A2+0,3A3) / (П1+0,5П2+0,3П3)$$

Коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності характеризує здатність підприємства розраховуватися за короткостроковими (короткостроковими) зобов'язаннями за рахунок оборотних активів. Він подібний до коефіцієнта поточної ліквідності, але відрізняється від нього тим, що в оборотний капітал, який використовується при його розрахунку, включаються тільки високо- і середньоліквідні оборотні активи (грошові кошти на операційних рахунках, запаси ліквідних матеріалів і сировини, товарів і готової продукції, короткострокові рахунки-фактури) [12]. Стандарт: від 0,2 до 0,7.

$$Кпл = ГК / (Ккз + КЗ)$$

де ГК – грошові кошти;

Ккз - короткострокові кредити та позики;

КЗ – кредиторська заборгованість.

Проміжний коефіцієнт покриття (коефіцієнт критичної ліквідності) показує, яку частину зобов'язань можна погасити грошовими коштами,

короткостроковими фінансовими інвестиціями, дебіторською заборгованістю.
Стандарт: від 0,7 до 1,5.

$$K_{пп} = (ГК + ДЗ + ЦП) / (Ккз + КЗ)$$

де ГК – грошові кошти;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

ЦП – цінні папери;

Ккз - короткострокові кредити та позики;

КЗ – кредиторська заборгованість.

Коефіцієнт обігових коштів характеризує наявність у підприємства оборотних коштів, необхідних для забезпечення його фінансової стійкості. Відхилення від нормативу ($\geq 0,1$) дає підстави визнати структуру балансу підприємства незадовільною та підприємство неплатоспроможним[11].

$$K_{заб. \text{ ВОК}} = \text{ВОК} / \text{ОА}$$

де ВОК - власний оборотний капітал (власні оборотні кошти);

ОА – оборотні активи.

У сучасних умовах правила диктують покупці та клієнти, яким вигідно спочатку отримати товар або прийняти роботу, а вже потім оплачувати. Щоб зберегти свої позиції на ринку, постачальники і підрядники слідує побажанням своїх клієнтів і все частіше використовують комерційні кредити, надають відстрочку платежу і т. д. Якщо факт поставки не збігається в часі з надходженням грошей за них, у постачальника виникає дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість становить значну частину оборотного капіталу підприємства.

Виставлення рахунків під час виконання зобов'язань є природним, об'єктивним процесом господарської діяльності компаній.

Методи, які компанія використовує для стягнення своєї дебіторської заборгованості, зазвичай називають політикою стягнення.

Інкасація — це процес отримання грошей за продану продукцію.

Ефективність процедури стягнення визначається не стільки зменшенням розміру дебіторської заборгованості, скільки збільшенням прибутку за рахунок збільшення обсягу продажів і організації надійних відносин з клієнтами.

Таблиця 1.1

Види дебіторської заборгованості

Заборгованість	Строки	Особливості
1. Термінова	У межах строку, встановленого договором	Виникає внаслідок застосування форм безготівкових розрахунків (інкасо) або як результат відстрочення платежу.
2. Прострочена – сумнівна	Більше строку, встановленого договором	Частина заборгованості може виявитися безнадійною до закінчення строку позовної давності.
3. Безнадійна - минув термін позовної давності	Понад 3 роки з моменту закінчення терміну виконання	-виникає із законної простроченої дебіторської заборгованості; -списується на збитки зі зменшенням бази оподаткування; -відбивається на позабалансовому рахунку.
4. Що знаходиться на забалансованому рахунку	Протягом 5 років з моменту списання	Ціль - контроль за можливістю її отримання

Джерело: побудовано за даними[26]

Аналіз сальдо дебіторської заборгованості починається із загальної оцінки динаміки її обсягу в цілому і продовжується в розрізі окремих груп; визначити частку дебіторської заборгованості в оборотних активах та проаналізувати її структуру; визначити частку позовів, які очікується виплатити протягом року; оцінити динаміку цього показника та провести наступний якісний аналіз стану дебіторської заборгованості для оцінки динаміки необґрунтованої (сумнівної) заборгованості.

Методичним прийомом аналізу, що дозволяє прогнозувати дебіторську заборгованість, є розрахунок коефіцієнтів збору (погашення дебіторської заборгованості), який є відношенням дебіторської заборгованості, що виникла за певний період, до суми відвантажень (обсягу реалізації) за цей же період. Суть підходу полягає в тому, що сума дебіторської заборгованості на конкретну дату розбивається на складові, які характеризують період її формування, наприклад, до одного місяця, один-два місяці, два-три місяці тощо[4].

Оборотність дебіторської заборгованості оцінюється за такими показниками.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на розширення або скорочення комерційного кредиту, наданого компанією.

$$K_{дз} = \text{Вир} / ДЗ$$

де Вир – виручка від реалізації;

ДЗ – середній розмір дебіторської заборгованості.

Середній термін інкасації:

$$Дпдз = 365 / K_{дз}$$

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в днях відображає тривалість одного обороту дебіторської заборгованості в днях. Крім того, чим довший термін повернення, тим більший ризик неповернення[11].

Оскільки фінансовий стан підприємства залежить від того, яка частина коштів, інвестованих в активи, перетворюється на готівку, необхідно вивчити частку дебіторської заборгованості в них.

Частка дебіторської заборгованості в загальних оборотних активах:

$$\text{Частка} =$$

$$\text{Запас} = (ДЗ12 \text{ місяців} / ОА) \times 100$$

де ОА — поточний актив.

Чим вищий цей показник, тим менш мобільна структура нерухомості підприємства.

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості:

$$K = ДЗ12 \text{ місяців} / КЗ$$

Де КЗ– кредиторська заборгованість.

Порівняння дебіторської та кредиторської заборгованості є одним із етапів аналізу дебіторської заборгованості та дозволяє виявити причини виникнення останньої. Однак багато аналітиків вважають, що якщо кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, то організація використовує кошти раціонально, тобто тимчасово залучає в обіг більше коштів, ніж вилучає з обігу. Бухгалтери сприймають це негативно, оскільки організація зобов'язана розрахуватися з боргами незалежно від стану дебіторської заборгованості[26].

Оцінка фінансового стану підприємства є неповною без аналізу її фінансової стійкості. При аналізі платоспроможності баланс пасивів порівнюється з балансом активів. Метою аналізу фінансової стійкості є оцінка розміру та структури активів і пасивів. Показники, що характеризують незалежність кожного елементу активу та актив у цілому дозволяють нам визначити, чи достатньо фінансово стабільна організація, що аналізується.

Проте, крім абсолютних показників, фінансова стійкість характеризується також відносними коефіцієнтами, які прийняті у світовій та вітчизняній обліково-аналітичній практиці.

Фінансова незалежність або коефіцієнт концентрації власного капіталу характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, що спрямовуються на його діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким, стійким і незалежним від зовнішніх позик є підприємство. Крім цього показника включається коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу - їх сума дорівнює 1 (або 100%). Стандарт: від 0,4 до 0,6[12].

Для характеристики джерел формування запасів і витрат використовують кілька показників, які відбивають різні види джерел.

1. Наявність загальних власних оборотних капіталів (ВОК):

$$ВОК = СК - ВНА$$

1. Наявність власних та довгострокових позикових джерел формування запасів та витрат або загальний функціонуючий капітал (ФК):

$$\Phi K = CK + ДП - ВнА$$

$$\Phi K = CK - ВнА$$

2. Загальна величина основних джерел формування запасів та витрат:

$$OI = CK + ДП + K_{кз} - ВнА$$

$$OI = \Phi K + K_{кз},$$

Трьом показникам забезпеченості джерелами запасів і витрат відповідають три показники забезпеченості джерелами запасів і витрат.

Таблиця 1.2

Основні види фінансового становища підприємства

Показник	Тип финансовой ситуации			
	Абсолютная независимость	Нормальная независимость	Неустойчивое состояние	Кризисное состояние
1	2	3	4	5
Надлишок (недостача) власних оборотних коштів ($\pm BOK$)	≥ 0	< 0	< 0	< 0
Надлишок (нестача) власних та довгострокових позикових джерел формування запасів та витрат ($\pm \Phi K$)	≥ 0	≥ 0	< 0	< 0
Надлишок (недостача) загальної величини основних джерел для формування запасів та витрат ($\pm OI$)	≥ 0	≥ 0	≥ 0	< 0

Джерело: побудовано за даними[12]

Можна виділити 4 види фінансових ситуацій:

1. Повна незалежність від фінансового стану. Такий тип ситуації є надзвичайно рідкісним і є крайнім випадком фінансової нестабільності.

2. Нормальна незалежність фінансового становища, забезпечення платоспроможності.

3. Нестійке фінансове становище, пов'язане з порушенням платоспроможності, але при якому ще є можливість відновити рівновагу за рахунок поповнення джерел власних коштів, зменшення претензій, прискорення оборотності запасів.

4. Фінансова криза, коли компанія повністю залежить від позикових джерел фінансування. Статутного капіталу, довгострокових і короткострокових кредитів і позик недостатньо для фінансування оборотних коштів, тобто поповнення запасів здійснюється за рахунок коштів, що утворюються в результаті уповільнення погашення заборгованості[11].

Таким чином, фінансовий стан підприємства - це сукупність показників, які відображають його здатність погашати свої боргові зобов'язання. Фінансова діяльність включає процеси створення, переміщення та забезпечення активів. Фінансовий стан є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства і тому визначається сукупністю виробничо-економічних факторів.

1.4 Роль бізнес-аналізу в управлінні виробництвом та підвищенні його ефективності

Ринкове середовище, що активно розвивається, швидко змінює характеристики та способи ведення бізнесу на світовій арені. Такі зміни торкнулися майже всіх видів діяльності, особливо комерційної, промислової та соціальної. В даний час постійно ведеться пошук нових можливостей для підвищення ефективності та стабільності суб'єкта господарювання, вживаються заходи щодо запобігання банкрутству, проводиться оцінка всіх можливих фінансових ризиків і результатів. Багато провідних економістів

присвятили своє дослідження аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства. Очевидно, що теоретичне обґрунтування формування фінансово-

господарської діяльності підприємства є особливо важливим етапом на даному етапі економічного розвитку [31].

З метою визначення теоретичної та практичної значущості інформації, необхідної для ефективної діяльності суб'єкта господарювання, рекомендується розглянути теоретичні основи аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства в розрізі комплексного господарського значення на прикладі підприємства певної галузі [4].

Детально вивчаючи теоретичні основи економічного аналізу та методику його застосування, необхідно зупинитися на основних етапах історичного становлення концепції комплексного економічного аналізу підприємства.

Основним джерелом даних є фінансова звітність. Прийняття таких рішень вимагає правильної, актуальної та структурованої інформації, інакше підприємство може зазнати величезних збитків або збанкрутувати.

В даний час все більше невеликих і індивідуальних підприємств використовують фінансово-економічний аналіз для досягнення свого головного завдання - отримання максимального прибутку. Адже тільки при детальному вивченні своєї діяльності можна дізнатися такі показники, як:

- найвигодніша ціна товару (послуги), що реалізується на даній території суб'єкта господарювання, шляхом аналізу цін шляхом порівняння цін конкурентів на послуги, що пропонуються на аналогічному ринку;
- найдоступніші матеріали для проведення заходів, шукають найдоступніших постачальників з найнижчою ціною та гарною якістю;
- передбачити побажання ринку збуту і збільшити обсяги виробництва (наприклад, багатьом не вистачає квадратних метрів для проживання, і геніальним рішенням стало виробництво вбудованих меблів, яка максимально економить простір і дуже популярна на ринку послуг) [24].

У сучасному світі найбільш часто вибирається мірою управлінських дій є грошовий метр. У зв'язку з цим економічний аналіз доцільно розділити на техніко-економічний аналіз і фінансово-економічний аналіз.

З огляду на важливість аналізу для зовнішніх користувачів, найбільш цікавим є аналіз фінансово-господарської діяльності.

Його зміст представлено як цілеспрямована діяльність, яка полягає у визначенні всіх показників та алгоритмів. Він дозволяє дати певну характеристику фактам господарської діяльності підприємства (минулої та очікуваної), а також систематизувати варіанти можливих дій [44].

Комплексний аналіз – це комплексний аналіз, який встановлює єдину мету для всіх використовуваних показників і пов'язаних з ними сутностей.

За результатами комплексного аналізу приймаються стратегічні рішення на основі методів довгострокового аналізу та повного розуміння ситуації в підприємства.

Часто аналіз фінансово-господарської діяльності проводиться в три етапи:

- попереднє вивчення загальних показників;
- поглиблений аналіз важливих показників за певними критеріями;
- комплексна оцінка діяльності підприємства[22].

Отримані результати аналізу фінансово-господарської діяльності представлені у вигляді аналітичних таблиць. Таблиці, що містять планові і фактичні значення обсягів і їх відхилення, послідовно показують вплив того чи іншого фактору по черзі.

Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від його виробничо-фінансової та господарської діяльності.

Здійснювана фінансова діяльність спрямована в першу чергу на вирішення питання про те, де, коли і як використовувати фінансові ресурси для найбільш сприятливого та ефективного розвитку і, як наслідок, досягнення максимально можливого прибутку.

Основна мета фінансового аналізу – оцінити фінансовий стан підприємства та визначити, в якому напрямку варто працювати для його покращення.

Для оцінки стійкості фінансового стану підприємства розроблені методики, що вказують на зміни, що відбуваються в ньому.

Метою фінансового аналізу є отримання основних параметрів, які дозволяють всебічно та об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства.

У методології фінансового аналізу прийнято виділяти три тісно пов'язані між собою блоки:

- аналіз економічних результатів діяльності підприємства;
- аналіз фінансового стану;
- аналіз фінансово-економічної діяльності[26].

На основі аналізу фінансово-економічної діяльності приймаються стратегічні рішення, які впливають на весь бізнес і покращують систему розвитку підприємства.

Прийняття стратегічно правильних і значущих рішень дуже важливо на сучасному, насиченому і швидко мінливому ринку.

Тому необхідно аналізувати фінансово-господарську діяльність за допомогою дієвої методології, яка відображає особливості діяльності даної організації.

Таким чином, аналіз фінансово-господарської діяльності відіграє величезну роль в управлінні підприємством.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПП «*»**

2.1 Аналіз основних економічних показників діяльності підприємства

Метою ПП «***» є отримання прибутку шляхом господарсько-господарської діяльності.

Підприємство здійснює такі види діяльності для підприємств АПК:

- надання послуг з монтажу, ремонту, технічного обслуговування та намотування електродвигунів, генераторів і трансформаторів;
- електромонтажні роботи;
- оптова торгівля промисловим електричним та електронним обладнанням;
- виконання будівельних робіт;
- монтаж будівель і споруд зі збірних конструкцій;
- монтаж риштувань і риштувань;
- виробництво будівельних металевих виробів і конструкцій;
- монтаж металевих конструкцій.

ПП «***» є юридичною особою відповідно до законодавства України з моменту державної реєстрації в установленому порядку. Правовий статус підприємства визначається чинним законодавством та установчими документами товариства.

ПП «***» має свою печатку, штампи, бланки, емблеми, клейма та знаки, самостійний баланс, розрахунковий рахунок.

У ПП «***» використовується лінійно-функціональна організаційна структура управління. Така структура найбільш оптимальна для малого бізнесу, такого як ПП «***».

Це число відображає структуру, яка характеризується лідером на чолі - єдиним босом із усією владою, який одноосібно керує підпорядкованими йому працівниками та виконує всі функції управління в його руках.

Така структура управління є логічно більш цілісною і формально визначеною, але водночас менш гнучкою. Розподіл робочих обов'язків відбувається таким чином, щоб кожен співробітник був максимально зосереджений на виконанні виробничих завдань організації.

Аналіз основних техніко-економічних показників включає: порівняння розрахункових показників підприємства з відповідними показниками інших підприємств, що здійснюють аналогічну діяльність; порівняння різних показників підприємства між собою; порівняння показників однойменних підприємств за різні періоди часу; порівняння запланованих і фактично досягнутих показників підприємства.

Розглянемо основні економічні показники діяльності ПП «***» за 2022-2024 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні економічні показники діяльності ПП «*»**

Показники	2022	2023	Темп росту 2022 до 2023		2024	Темп росту 2024 до 2023	
			Абс.	Відн.,%		Абс.	Відн.,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Виторг від реалізації, тис.грн.	2788	2566	-222	8	2053	-513	20
Собівартість продукції, тис. грн.	2706	2388	-318	11,7	1909	-479	20,1
Фонд оплати праці, тис. грн.	836,4	769,8	-66,6	8,0	615,9	-153,9	20,0
Чисельність працівників, люд.	7	7	0	0	6	-1	14,3
Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн.	119,5	110,0	-9,5	7,9	102,6	-7,4	6,7
Середньорічна вартість основних виробничих фондів,	894	838	-56	6,3	785	-53	6,3

тис. грн.							
Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн.	1430	1832	402	28,1	7056	5224	285,2
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	2	1,4	-0,6	30	0,3	-1,1	78,6
Тривалість одного обороту, дні	180	257	77	42,8	1200	943	366,9
Фондовіддача, грн.	3,1	3,0	-0,1	1,8	2,6	-0,4	14,6
Продуктивність праці, тис.грн.	398,3	366,6	-31,7	8,0	342,2	-24,4	6,7
Фондоозброєність праці, тис.грн.	127,71	119,71	-8,00	6,3	130,83	11,12	9,3
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	82,00	178,00	96,00	-117,1	144,00	-34,00	19,1
Чистий прибуток, тис.грн.	-58,00	21,00	79,00	136,2	12,00	-9,00	42,9

Продовження таблиці 2.1

Чиста норма прибутку, %	-2,1	0,8	2,9	113,8	0,6	-0,2	25
Рентабельність послуг %	3	7,5	4,5	150	7,5	0	0
Рентабельність продажів, %	2,9	6,9	4	137,9	7	0,1	1,4
Витрати 1 грн. товарної продукції, коп.	0,97	0,93	-0,04	4,1	0,93	0	0
Матеріаломісткість продукції, грн.	0,46	0,42	-0,04	8,7	0,41	0,01	2,4

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

Дані таблиці 2.1 дозволяють спостерігати наступну тенденцію розвитку підприємства. Так, в 2024 році підприємство отримало дохід в сумі 2053 тис. грн., Що на 513 тис. грн. 20% порівняно з 2022 роком, у 2023 році товарообіг зменшився на 8%. Погіршення виробничо-збутових результатів підприємства в спостережуваний період є результатом різкого зниження попиту на послуги підприємства з боку основних споживачів, фінансових споживачів, становище яких значно погіршилось у 2024 році через вплив наслідків кризи на економіку країни.

Зменшення товарообігу призвело до зниження фонду оплати праці: в 2024 році заробітна плата склала 615,9 тис. грн. що на 20% менше 2022 року порівняно з 2023 роком, також помітне зниження заробітної плати на 8%. Зменшення фонду оплати праці тягне за собою зниження заробітної плати працівників, які безпосередньо пов'язані з виробництвом, тобто контрактників. При скороченні фонду оплати праці в 2024 році середньорічна заробітна плата на одного працівника впала до 102,6 тис. грн., що на 6,7% менше, ніж в

2022 році, ніж в 2023 році, а в 2023 році середньорічна заробітна плата одного працівника впала на 7,9%.

Придбана вартість основних фондів за аналізований період зменшується на 6,3% на рік, зменшення є наслідком зносу за рахунок витрат на обслуговування. Середньорічні витрати оборотних коштів в 2023 році зросли на 28,1%, в 2024 році обсяг оборотних коштів збільшився на 5224 тис. грн. У зв'язку з укладенням великої угоди в кінці 2024 року на підставі договору внесена передоплата, поставка очікується в 2025 році.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів показує, скільки щорічно формують оборотні кошти в 2023 році порівняно з 2022 роком. цей показник зменшився на 30%, а в 2024 році на 78,6% за рахунок збільшення обсягу оборотних коштів і зменшення доходу в 2024 році.

Фондовіддача в 2024 році порівняно з 2023 і 2022 роками зменшилася на 14,6%, що свідчить про збільшення широкого використання пристроїв. Показник продуктивності праці вказує на ефективність використання корисної питомої робочої сили, яка визначає ефективність цілеспрямованої діяльності працівників у певний період часу у аналізованому періоді, 8% у 2023 році та 6,7% у 2024 році. Показник фондовіддачі в 2023 році в порівнянні з 2022 роком знизився на 6,3%, а в 2024 році збільшився на 9,3%, що пов'язано зі зменшенням чисельності працівників в 2024 році.

Прибуток від реалізації продукції в 2023 році зросла на 96% і досягла 178 тис. грн. порівняно з 2022 р. У 2024 р. прибуток зменшився на 19,1%. У 2023 році рентабельність послуг зросла на 150%, а в 2024 році змін не відбулося. Рентабельність продажів зростає протягом аналізованого періоду, підприємство може бути ще більш прибутковою, використовуючи резерви. У 2023 році вартість 1 гривні продукту знизилася на 4,1%, в 2024 році змін не відбулося. Показник матеріаломісткості у 2023 році порівняно з 2022 роком зменшився на 8,7%, у 2024 році – на 2,4%, що свідчить про більш ефективне використання матеріальних ресурсів.

Одним із найважливіших факторів збільшення обсягів виробництва є забезпечення основними ресурсами в необхідній кількості й асортименті та більш комплексне й ефективне їх використання.

Аналіз починається з вивчення обсягу основних засобів, їх динаміки та структури, таблиця 2.2.

З таблиці 2.2 видно, що основними фондами є будівлі, які в середньому становлять 80% усіх основних фондів. Протягом аналізованого періоду зростає частка групи основних засобів «машини та обладнання», що слід оцінити позитивно.

Таблиця 2.2

Структура основних фондів ПП «***»

Групи основних фондів	Частка груп основних фондів у % до підсумку		
	2022 р.	2023 р.	2024 р.
1. Будівлі	81,1	80,6	79,6
2. Машини та обладнання	17,3	18,4	19,7
3. Земельні ділянки	1,3	1	0,7
4. Інші основні фонди	0,3	-	-
Разом:	100	100	100

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

Потім розглядаємо, наскільки ефективно використовуються основні фонди в діяльності підприємства, таблиця 2.3.

Таблиця 2.3

Ефективність використання основних засобів ПП «***»

Показники	2022 р.	2023 р.	Темп росту 2023 до 2022		2024 р.	Темп росту 2024 до 2023	
			Абс.	Відн., %		Абс.	Відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Виручка, тис.грн.	2788,0	2566,0	-222,0	8,0	2053,0	-513,0	20,0
2. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	894,0	838,0	-56,0	6,3	785,0	-53,0	6,3
3. Фондовіддача, грн.	3,1	3,0	-0,1	1,8	2,6	-0,4	14,6
4. Фондоозброєність праці, тис.грн.	127,71	119,71	-8,00	6,3	130,83	11,12	9,3
6. Рентабельність основних фондів, %	9,2	21,2	12	130,4	18,3	-2,9	13,7
7. Інтегральний показник, %	5,3	7,8	2,5	47,2	6,9	-0,9	11,5

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

На підставі таблиці 2.3 можна зробити висновок, що показник фондівдачі аналізованого періоду у 2023 році порівняно з 2022 роком знизився на 1,8%, у 2024 році – на 14,6%. Рентабельність капіталу за 2023 рік зросла на 130,4% за рахунок збільшення прибутку від реалізації послуг у 2023 році. За 2024 рік цей показник знизився на 13,7% за рахунок зменшення прибутку за 2024 рік. Звідси можна зробити висновок, що зростання показника рентабельності капіталу в 2023 році і зниження в 2024 році пов'язане з показником прибутку від реалізації послуг.

Потім аналізуємо стан і рух основних засобів, які наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Стан та рух основних засобів ПП «*» у 2024 році**

Показники	Наявність на початок року	Надходження	Вибуття	Наявність на кінець року
Початкова вартість ОПФ, тис. грн.	1209	-	-	1209
Знос ОПФ, тис. грн.	371	-	-	424
Залишкова вартість ОПФ, тис.грн.	838	-	-	785

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

З таблиці 2.4 видно, що основні засоби в 2024 році не оновлювалися. Розрахунки свідчать про задовільний стан основних засобів організації, так як норма амортизації на початок періоду становить 30,7%, а на кінець 35,1%. У підприємства спостерігається тенденція до зростання відсіву. У зв'язку з цим підприємство повинно вжити заходів щодо відновлення основних засобів. Проте коефіцієнт амортизації не може відображати фактичний знос основних засобів, оскільки цей коефіцієнт залежить від обраного методу амортизації.

У практиці аналізу основних фондів використовується кілька показників, які вказують на стан і рух основних фондів на підприємстві. Розрахунок цих показників представлено в таблиці 2.5.

Коефіцієнт зносу основних засобів (Кзн) показує коефіцієнт зносу основних засобів, який розраховується за такою формулою:

$$Кзн = Сзн/ОФ,$$

$$Кзн_{2022} = 315/894 = 0,35 \text{ або } 35\%$$

$$K_{3H2023} = 371/838 = 0,44 \text{ або } 44\%$$

$$K_{3H2024} = 424/785 = 0,54 \text{ або } 54\%$$

Коефіцієнт придатності основних фондів (Кприд) визначається за формулою:

$$K_{\text{прид}} = (ОФ - С_{3H}) / ОФ$$

$$K_{\text{прид}} 2022 = (894 - 315) / 894 = 0,65 \text{ або } 65\%$$

$$K_{\text{прид}} 2023 = (838 - 371) / 838 = 0,56 \text{ або } 56\%$$

$$K_{\text{прид}} 2024 = (785 - 424) / 785 = 0,46 \text{ або } 46\%$$

Таблиця 2.5

Динаміка показників стану та руху основних фондів

ПП «***»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Коефіцієнт оновлення	-	-	-
Коефіцієнт вибуття	-	-	-
Коефіцієнт приросту основних фондів	-	-	-
Коефіцієнт зносу	0,35	0,44	0,54
Коефіцієнт придатності	0,65	0,56	0,46

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

З таблиці 2.5 видно, що коефіцієнт амортизації, який показує ступінь зносу основних засобів, протягом аналізованого періоду зростає, а коефіцієнт використання, який показує частку невикористаних основних засобів, зменшується, що свідчить про те, що підприємству необхідно шукати резерви для покращення використання основних засобів.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що підприємство тривалий час не оновлювало основні засоби. Поліпшення використання основних засобів на підприємстві можливо:

- звільнення підприємства від зайвого устаткування, машин та інших основних фондів шляхом їх оренди;
- своєчасне та якісне виконання планових робіт з ТО та капітального ремонту;
- придбання якісних основних фондів;

- підвищення якості сировини та підготовки матеріалів до виробничого процесу;
- впровадження нової техніки, передової технології – маловідходної, безвідходної, енергозберігаючої та економічної;
- удосконалення організації виробництва і праці для зменшення втрат робочого часу і простоїв при експлуатації машин і апаратів.

Цей показник також варто згадати як показник ефективності використання трудових ресурсів. Основним завданням аналізу споживання трудових ресурсів підприємства є виявлення всіх факторів, які перешкоджають зростанню продуктивності праці, викликають втрати робочого часу та знижують заробітну плату працівників.

Ефективність використання трудового потенціалу та ефективність виробничої діяльності організації характеризується показником продуктивності праці

Для аналізу ефективності використання трудових ресурсів підприємства необхідно використати дані таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники ефективності використання трудових ресурсів

III «***»

Показники	2022р.	2023 р.	Темп росту 2023 до 2022		2024	Темп росту 2024 до 2023	
			Абс.	Відн.,%		Абс.	Відн.,%
1.Виручка, тис. грн.	2788	2566	-222	8	2053	-513	20
2. Чисельність працівників, люд.	7	7	0	0	6	-1	14,3
3. Фонд оплати праці, тис.грн.	836,4	769,8	-66,6	8	615,9	-153,9	20
4. Прибуток від реалізації, тис.грн.	82	178	96	117	144	-34	19,1
5. Середньорічна заробітна плата, тис. грн.	119,5	110	-9,5	7,9	102,6	-7,4	6,7
6. Продуктивність праці (Виручка на 1працівника), тис.грн.	398,3	366,6	-31,7	8	342,2	-24,4	6,7
8. Рентабельність персоналу	-8,3	3	11,3	136,2	2	-1	33,3
9 Виручка, що припадає на 1 грн. заробітної плати	33,3	33,3	0	0	33,3	0	0
10. Прибуток від реалізації на	0,1	0,2	0,1	50	0,2	0	0

1 грн. заробітної плати							
-------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

З таблиці 2.6 видно, що в аналізований період продуктивність підприємства знижувалася, в 2023 році цей показник склав 366,6 тис. грн. на одного працівника, що на 8% нижче 2024 року, цей показник зменшився на 6,7% через погіршення виробничо-збутових показників підприємства основним споживачам, фінансове становище яких у 2024 році значно погіршилося внаслідок впливу економіки. Показник рентабельності персоналу за 2023 р. зріс на 136,2 %, причиною цього є збиткова діяльність підприємства у 2022 р., а у 2023 році незначний прибуток. У 2024 році показник рентабельності персоналу знизився на 33,3%.

Також слід звернути увагу на наступне: у спостережуваний період значно погіршилися фінансово-економічні показники підприємства по виручці та прибутку від реалізації продукції.

Основним фактором, який негативно вплинув на формування кінцевого результату – прибутку, стала економічна криза в країні та викликане цим зниження споживчого попиту на послуги, які пропонує підприємство.

Також суттєво впливає на погіршення показників діяльності підприємства відсутність такого підрозділу управління як економіст. Згідно з аналізом ПП «***» , яскраво вираженою проблемою є неможливість аналізу всіх об'єктів бізнес-одиниці.

Також була допущена велика помилка в закупівлі матеріалів, що вплинуло на вартість наданих послуг. Отже, після проведеного аналізу можна визначити чітку роль аналізу фінансово-господарської діяльності в підприємства, своєчасний детальний аналіз дозволяє виявити слабкі сторони господарюючого суб'єкта, що в подальшому лише підвищує основну мету створення підприємства – отримання максимального прибутку від пропонованих послуг.

2.2 Аналіз та оцінка управління діяльністю підприємства

Ділова активність виражається в динамізмі розвитку організації та досягненні її цілей, що відображається в абсолютних витратах і відносних показниках.

Підприємницька діяльність з фінансової точки зору виражається насамперед у швидкості обертання її активів. Аналіз діяльності полягає у вивченні рівня та динаміки різних фінансових показників з метою ефективної оцінки поточного стану використання коштів та виявлення резервів їх збільшення.

Обсяг реалізації продукції, товарів і послуг є абсолютним показником ділової активності підприємства. Для відображення динаміки обсягів реалізації товарів і послуг ми беремо всі види послуг підприємства і порівнюємо їх загальні зміни та визначаємо темпи зростання, на підставі яких робимо висновки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз реалізації послуг ПП «*»**

Товарні групи	2022 р. тис.грн.	2023 р. тис.грн.	Темп росту 2023 до 2022		2024 р. тис.грн.	Темп росту 2024 до 2023	
			Абс.	Відн.,%		Абс.	Відн.,%
1. Послуги з монтажу, ремонту, технічного обслуговування та перемотування електродвигунів	1245	1209	-36	2,9	843,5	-365,5	30,2
2. Виробництво електричних печей	189,8	143,5	-46,3	24,4	120,1	-23,4	16,3
3. Виробництво загальнобудівельних робіт зі зведення будівель	523	496	-27	5,2	453,7	-42,3	8,5
4. Монтаж будівель та споруд	125	97,5	-27,5	22,0	94,8	-2,7	2,8
5. Монтаж будівельних риштувань та риштування	112	93,7	-18,3	16,3	40,4	-53,3	56,9
6. Виробництво металевих виробів та конструкцій.	369	310	-59	16,0	283,5	-26,5	8,5
7. Монтаж металевих будівельних конструкцій	74,2	85	10,8	-14,6	93,6	8,6	10,1
8. Виробництво електромонтажних робіт	150	131,3	-18,7	12,5	123,4	-7,9	6,0
Разом	2788	2566	-222	8,0	2053	-513	20,0

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

На підставі таблиці 2.7 можна зробити висновок, що у 2024 році порівняно з 2023 роком доходи від основної діяльності зменшилися на 30,3%. Зменшилися і види додаткової діяльності. Зменшення доходів підприємства в досліджуваний період є наслідком різкого падіння попиту на послуги підприємства з боку основних споживачів, фінансовий стан яких значно погіршився у 2024 році через наслідки економічної кризи в країні. Підприємству необхідно звернути увагу на надання послуг з монтажу металевих конструкцій, оскільки в цьому виді діяльності за аналізований період виручка зросла в середньому на 12,3% за 3 роки. А також запровадити додаткові заходи в цьому напрямку.

Витрати на продукцію - це поточні витрати підприємства на виробництво та продаж продукції, виражені в грошах. Аналіз собівартості продукції є найважливішим резервом збільшення прибутку підприємства.

Для вивчення собівартості продукції необхідно проаналізувати такі показники:

- загальні витрати товарної продукції за видами витрат;
- витрати на 1 гривню товарної продукції;
- собівартість окремих видів продукції.

Загальні витрати на виробництво і реалізацію продукції включаються в бюджет витрат і визначають структуру собівартості продукції (деталей, послуг). У рамках власної ціни розрізняють групи витрат, які більш детально визначаються окремими видами витрат.

Структура витрат і їх величина безпосередньо впливають на прибуток, розмір і рівень цін, економічну ефективність окремих організаційно-господарських і технічних заходів.

Аналіз собівартості продукції, робіт і послуг є надзвичайно важливим. Він дозволяє визначити тенденції зміни цього показника, виконання плану на його рівні, визначити вплив факторів на його зростання і на основі цього оцінити успішність підприємства у використанні можливостей і створити резерви зниження собівартості продукції.

Основними цілями аналізу вартості продукції та послуг є:

- визначення правильності віднесення різних видів витрат на собівартість продукції;

обґрунтованості та напруженості бізнес-плану за витратами на продукцію та послуги;

- визначення динаміки найважливіших вартісних показників;

- оцінка динаміки витрат за елементами витрат, собівартості окремих видів продукції, собівартості окремих виробничих підрозділів;

- виявлення резервів зниження собівартості продукції та визначення методів їх мобілізації.

Проаналізуємо загальну вартість товарної продукції на основі даних таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Витрати на виробництво та реалізацію послуг ПП «*»**

Елементи витрат	2022 р. тис. грн.	2023 р. тис.грн.	Темп росту 2023 до 2022		2024 р. тис. грн.	Темп росту 2024 до 2023	
			Абс.	Відн.,%		Абс.	Відн.,%
Матеріальні витрати	1287,4	1073,3	-214,1	16,6	842,2	-231,1	21,5
Фонд оплати праці	836,4	769,8	-66,6	8	615,9	-153,9	20
Страхові внески	365,5	336,4	-29,1	8	269,2	-67,2	20
Амортизаційні відрахування	74,7	56,5	-18,2	24,4	52,7	-3,8	6,7
Інші витрати	142	152	10	7	129	-23	15,1
Повна собівартість	2706	2388	-318	11,75	1909	-479	20,1
У т.ч:	2174,4	1926,1	-69,7	13,1	1540,1	-93	20,1
-змінні витрати							
-постійні витрати	531,6	461,9	-248,3	11,4	368,9	386	20

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

Виходячи з даних таблиці 2.8 можна зробити висновок, що у 2023 році матеріальні витрати зменшилися на 16,6 %, а у 2024 році на 21,5 %, економне використання матеріальних ресурсів забезпечує збільшення обсягу виробництва продукції та зниження собівартості продукції, але в даному випадку причиною цього є загальне зниження виручки від реалізованої продукції.

Витрати на оплату праці в 2023 році порівняно з 2022 роком зменшилися на 8%, а в 2024 році – на 20%, що призвело до зменшення страхових внесків.

Витрати на амортизацію основних засобів за аналізований період зменшилися, а саме у 2023 році – на 24,4%, у 2024 році – на 6,7%. Змінні витрати в 2024 році порівняно з 2022 роком зменшилися на 29,17%. Інші витрати в 2023 році зросли на 7%, а в 2024 році зменшилися на 15,16%.

Собівартість 1 гривні товарної продукції є важливим узагальнюючим показником собівартості продукції. Витрати на 1 гривню товарної продукції аналізуються на підставі таблиці 2.8.

Таблиця 2.9

Динаміка витрат на 1 гривню товарної продукції ПП «*»**

Рік	Витрати на 1 грн. продукції	Темп зростання в порівнянні з попереднім роком, %
2022р., коп.	0,97	-
2023 р., коп.	0,93	95,8
2024 р., коп.	0,93	100

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

Розраховуємо витрати на 1 грн. за формулою:

Вартість за 1 грн. = Загальна вартість RP / виручка від реалізації

Вартість 1 грн. 2022 = 2706/2788 = 0,97;

Вартість за 1 грн. 2023 = 2388/2566 = 0,93;

Вартість за 1 грн. 2024 = 1908/2053 = 0,93.

За підсумками таблиці 2.9 можна зробити висновок, що в 2023 році витрати знизилися на 1 грн. виручка 4,2% в порівнянні з 2022 роком. Витрати на 1 грн. продукції залежать від зміни загальних витрат на виробництво і реалізацію послуг і зміни собівартості вироблених послуг.

Для більш детального вивчення причин зміни собівартості послуг необхідно проаналізувати структуру витрат на виробництво та реалізацію собівартості послуг. Витрати на виробництво та реалізацію продукції, що складають її купівельну вартість, є одним із найважливіших якісних показників діяльності підприємства.

Аналіз можна проводити в трьох напрямках:

- за вартістю або статтею або елементом витрат;
- по продукту;
- за центрами витрат або видами діяльності.

Аналіз собівартості продукції здійснюється шляхом порівняння частки фактичних витрат за елементами з плановими даними або даними минулого (звітнього) періоду. Суму та структуру собівартості продукції порівняно з минулим роком наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Структура господарських витрат ПП «***»

Статті витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	Факт тис.грн.	У % до виручки	Факт тис.грн.	У % до виручки	Факт тис.грн.	У % до виручки
1. Транспортні витрати	-	-	-	-	68,6	3,3
2. Витрати на оплату праці	836,4	30	769,8	30	615,9	30
3. Страхові відрахування	365,5	13,1	336,4	13,1	269,2	13,1
4. Сировина та матеріали	919	32,96	706,2	27,5	415,2	20,2
5. Витрати на утримання приміщення, обладнання, інвентар	60,5	2,2	8,1	0,3	16,1	0,8
6. Амортизація основних фондів	74,7	2,7	56,5	2,2	52,7	2,6
7. Витрати на воду	9,5	0,3	6,2	0,2	7,2	0,4
8. Витрати на паливо, енергію	234	8,4	284,7	11,1	296,7	14,5
9. Загальновиробничі витрати	5,9	0,2	9,5	0,4	7,3	0,4
10. Загальногосподарські витрати	1,1	0,04	0,3	0,01	0,2	0,01
11. Витрати на реалізацію	26,5	0,95	27,4	1,1	-	-
12. Витрати на рекламу	10,5	0,4	10,5	0,4	10,5	0,5
13. Послуги охорони	20,4	0,7	20,4	0,79	20,4	0,99
14. Інші витрати	142	5,1	152	5,9	129	6,3
Разом:	2706	97,05	2388	93	1908	93,1
Виручка:	2788	100	2566	100	2053	100

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

З таблиці 2.10 видно, що в структурі витрат підприємства переважають витрати на оплату праці, соціальне страхування або матеріальні ресурси.

Витрати на оплату складають приблизно 30% щорічно в аналізованому періоді. Зменшуються матеріальні витрати, 5,46% у 2023 році порівняно з

2022 роком та 7,3% у 2024 році, причиною цього є різке падіння попиту на послуги підприємства з боку основних споживачів, фінансове становище яких у 2024 році значно погіршилось через наслідки економічної кризи в країні. За аналізований період частка витрат на паливно-енергетичні ресурси, пов'язана з підвищенням тарифів, зросла.

В цілому можна зробити висновок, що зниження матеріальних витрат впливає на доходи підприємства, які також зменшуються протягом аналізованого періоду, що в свою чергу призводить до зниження вартості праці працівників за штуку та зменшення витрат на страхові внески.

За іншими пунктами різких змін протягом аналізованого періоду не спостерігалось. У цьому випадку підприємству необхідно провести аналіз постачальників матеріалів, оскільки при використанні такого матеріалу, як дріт емальований, лак МЛ-92, раціональніше буде замовляти його безпосередньо у постачальника, що здешевлює таку позицію як сировина на 20%.

Далі аналізуємо структуру товарів і послуг підприємства, аналіз структури товарів і послуг представлений в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Структура наданих послуг ПП «*»**

Групи послуг	2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	Факт тис.грн.	У % до виручки	Факт тис.грн.	У % до виручки	Факт тис.грн.	У % до виручки
1. Послуги з монтажу, ремонту, технічного обслуговування електродвигунів, генераторів та трансформаторів.	1245	44,6	1209	47,1	843,5	41,1
2. Виробництво електричних печей	189,8	6,8	143,5	5,6	120,1	5,9
3. Виробництво загальнобудівельних робіт зі зведення будівель	523	18,8	496	19,3	453,7	22,1
4. Монтаж будівель та споруд	125	4,5	97,5	3,8	94,8	4,5
5. Монтаж будівельних риштувань та риштування	112	4,0	93,7	3,7	40,4	2
6. Виробництво металевих виробів та конструкцій	369	13,2	310	12,1	283,5	13,8
7. Монтаж металевих будівельних конструкцій	74,2	2,7	85	3,3	93,6	4,6
8. Виробництво	150	5,4	131,3	5,1	123,4	6

електромонтажних робіт						
Разом обсяг виручки	2788	100	2566	100	2053	100

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

За результатами аналізу з таблиці 2.11 видно, що в структурі послуг найбільшу питому вагу займає основна діяльність зі складання, ремонту, обслуговування та намотування електродвигунів, генераторів і трансформаторів, яка становить понад 40% щорічно.

Підприємство має зосередитись на послугах загального інжинірингового виробництва для будівництва та монтажу металоконструкцій. Також варто зазначити, що керівництво має провести переговори з нинішніми великими покупцями і запропонувати їм виробництво металовиробів для будівництва об'єктів.

Маючи на балансі гідравлічну машину, підприємство може зробити дренажну систему. Для збільшення прибутку в цьому напрямку необхідна реклама в засобах масової інформації, тому що в нинішньому містобудуванні спостерігається масштабний розвиток приватного сектора, для якого найбільше значення має система водовідведення.

Вивчивши динаміку та структуру послуг ПП «***», можна запропонувати наступні заходи щодо покращення структури вантажопотоку з використанням стоячих будівель, цехів та територій, що належать підприємству:

- розвивати такий напрямок діяльності, як виробництво будівельних металоконструкцій та виробів;
- відкриття нових видів діяльності, таких як виробництво бетонних та залізобетонних робіт, виробництво сантехнічних робіт, слюсарних, теслярських та теслярських, скляних та малярних робіт та укладання підлогових та настінних покриттів;
- для оренди офісів, які не пов'язані з діяльністю підприємства.

Для забезпечення безперебійного виробничого процесу необхідні трудові та матеріальні ресурси, а крім основного капіталу — оборотний (частковий капітал).

Для більш ретельного розгляду показників господарської діяльності необхідно проаналізувати оборотні кошти та матеріальні ресурси підприємства, розглянемо обсяг оборотних коштів, їх динаміку та структуру.

Оборотний капітал — це кошти, необхідні підприємству для створення запасів на складах і виробництві, виставлення рахунків постачальникам, бюджету та виплати зарплати.

Оборотний капітал - частина капіталу, вкладеного в оборотний капітал (готова продукція, сировина, вкладення в цінні папери, гроші, дебіторська заборгованість) займає важливе місце серед активів підприємства. У таблиці 2.12 наведено аналіз оборотних коштів і матеріальних ресурсів підприємства.

Таблиця 2.12

Структура оборотних активів ПП «***»

Групи оборотних фондів	Частка груп основних фондів у % до підсумку		
	2022 р.	2023 р.	2024 р.
1. Запаси	67,2	67,7	68,1
2. ПДВ за набутими цінностями	-	-	-
3. Дебіторська заборгованість	32	31,2	15,8
4. Фінансові вкладення (за винятком грошових еквівалентів)	-	-	-
5. Кошти та грошові еквіваленти	-	0,3	2,9
6. Інші оборотні активи	0,8	0,8	13,2
Разом:	100	100	100

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

Раціональна структура оборотного капіталу - це така, яка здебільшого інвестується в запаси, а менше - у грошові кошти та дебіторську заборгованість. З таблиці 2.12 видно, що структура оборотного капіталу аналізованої підприємства повністю відповідає цьому правилу.

З таблиці 2.12 також видно, що складові оборотних коштів змінювалися у відсотках протягом досліджуваного періоду протягом усього періоду. Так, у 2023 році запаси зросли на 0,5%, а у 2024 році - на 0,4% порівняно з 2023 роком. Більшість запасів становлять сировина, матеріали та інші матеріальні цінності, меншу частину становлять грошові кошти та їх еквіваленти та інші оборотні кошти, які у 2024 році зросли на 12,4%, що є результатом сплати ПДВ. Частка

дебіторської заборгованості зменшується протягом трьох років, і в 2024 році цей показник зменшився на 15,4% порівняно з 2022 роком.

Далі необхідно проаналізувати склад і динаміку оборотних коштів (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Склад і динаміка оборотних активів ПП «***»

Оборотные средства	2022 р. тис.грн.	2023 р. тис.грн.	Темп росту 2023 до 2022		2024 р. тис.грн.	Темп росту 2024 до 2023	
			Абс.	Відн.,%		Абс.	Відн.,%
1. Запаси	1438	1033	-405	28,2	8751	7718	747,1
В тому числі: Матеріали	1370	965	-405	29,6	2514	1549	160,5
Товари	68	68	0	0	6057	5989	8807,4
2. Дебіторська заборгованість	683	475	-208	30,5	1992	1517	319,4
У т.ч.: розрахунки з постачальниками та підрядниками	12	14	2	16,7	1427	1413	10093
Розрахунки з покупцями та замовниками	663	405	-258	38,9	495	90	22,2
Розрахунки із соціального страхування та забезпечення	4	22	18	450	39	17	77,3
Розрахунки з персоналом	-	14	14	114	11	-3	21,4
Розрахунки за вкладами до статутного капіталу	-	16	16	116	-	-	-
Розрахунки з різними дебіторами та кредиторами	4	4	0	0	4	0	0
3. Фінансові вкладення (за викл. грошових еквівалентів)	-	-	-	-	-	-	-
4. Кошти та грошові кошти еквіваленти	-	5	0	105	362	357	7140
У тому числі: Розрахункові рахунки	-	5	0	105	362	357	7140
5. Інші оборотні активи	18	12	-6	33,3	1662	1650	13750
Разом	2139	1525	-614	28,7	12587	11062	725,4

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

З таблиці 2.13 видно, що у 2024 році відбулося збільшення обсягу запасів, що є наслідком сильного зростання цін на сировину і матеріали та укладення великої угоди з постачання товарів, внаслідок чого в балансі зросло сальдо таких

статей, як дебіторська заборгованість підприємства постачальнику та стаття «інший ПДВ», яка включає інший ПДВ.

Розглянемо докладніше показники ефективності споживання оборотних коштів підприємства (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Показники ефективності використання оборотних коштів

ПП «***»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Виручка	2788	2566	2053
Прибуток від реалізації продукції	82	178	144
Середній залишок оборотних коштів	1430	1832	7056
Матеріальні витрати	1287,4	1073,3	842,2
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	2	1,4	0,3
Тривалість одного обороту	180	257	1200
Коефіцієнт завантаження оборотних коштів	0,97	0,93	0,93
Матеріаломісткість продукції	0,46	0,42	0,41
Матеріаловіддача	2,2	2,4	2,4

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

З таблиці 2.14 можна зробити висновок, що доходи підприємства в аналізованому періоді зменшаться, а саме у 2023 році на 8%, у 2024 році - на 20%. Про ефективне використання матеріальних ресурсів свідчить зниження матеріальних витрат, а саме у 2023 році - 27,2%, у 2024 році - 37,9%. У 2023 році цей показник становив 2, у 2024 році - 1,4%, це свідчить про те, що підприємство є прибутковим, тобто підприємство має економічну політику.

У 2024 році цей показник впав до 0,3%, що є тривожним сигналом про появу серйозних проблем, поява яких прискорюється зниженням попиту на послуги та зростанням боргу. У 2023 році тривалість однієї операції зросла на 77 днів порівняно з 2022 роком, а у 2024 році тривалість однієї операції збільшилася на 943 дні порівняно з 2023 роком, цей показник вказує на період, протягом якого оборотні кошти повертаються на підприємство у вигляді виручки

від реалізації, зростання цього показника свідчить про продовження періоду повернення оборотних коштів.

Завантаженість у 2023 році зменшилася на 0,04% у 2024 році, що свідчить про те, що підприємство стало більш забезпеченим обіговими коштами у 2023 році, ніж у 2022 та 2024 роках. Матеріаломісткість підприємства зменшилась у 2023 році на 8,7%, у 2024 році – на 2,4%, а також матеріаловіддача, яка показує кількість товарної продукції на 1 грн. збільшення матеріальних витрат у 2023 році - 3,8% у 2024 році - 4,9%, зменшення матеріальних витрат та зростання матеріальної продуктивності свідчать про ефективне використання оборотних коштів.

У короткостроковій перспективі фінансовий стан підприємства оцінюється за допомогою показників ліквідності та платоспроможності, які свідчать про здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями.

Розрахуємо для ПП «***» коефіцієнти ділової активності за 2022-2024 роки:

- Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл):

$$K_{пл} = ОК/ПО$$

$$K_{пл} 2022 = 2139/2826 = 0,76;$$

$$K_{пл} 2023 = 1525/2307 = 0,66;$$

$$K_{пл} 2024 = 12587/13306 = 0,95.$$

Коефіцієнт поточної ліквідності за аналізований період є нижчим від рекомендованого значення, що свідчить про високий фінансовий ризик, пов'язаний із неспроможністю підприємства стабільно розраховуватися за поточними зобов'язаннями.

- Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл):

$$K_{шл} = A1+A2/P1+P2$$

$$K_{шл} 2022 = 683/(2242+584) = 0,24;$$

$$K_{шл} 2023 = (475+5)/(547+1760) = 0,21;$$

$$K_{шл} 2024 = (1992+362)/(11382+1771+146) = 0,18.$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності також нижче рекомендованих значень, що свідчить про те, що підприємство ризикує втратити потенційних інвесторів і підприємства може бути відмовлено у кредиті.

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал):

$$\text{Кал} = A1/P1+P2$$

$$\text{Кал 2022} = 0/(2242+584) = 0;$$

$$\text{Кал 2023} = 5/(547+1760) = 0,0022;$$

$$\text{Кал 2024} = 362/(11389+1771+146) = 0,03.$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності нижчий від рекомендованого значення, що означає, що підприємство не може негайно погасити свої зобов'язання всіма коштами, а також коштами, отриманими від продажу цінних паперів.

- Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (Кв/п):

$$\text{Кв/п} = \text{позиковий капітал/власний капітал},$$

$$\text{Кв/п 2022} = 2826/207 = 13,6;$$

$$\text{Кв/п 2023} = 2307/56 = 41,2;$$

$$\text{Кв/п 2024} = 13306/66 = 201,6.$$

Рівень цього коефіцієнта вище 1, що свідчить про потенційний ризик відсутності власних коштів, що може спричинити проблеми з отриманням нових кредитів.

- Коефіцієнт капіталу (Кок):

$$\text{Кок} = \text{власний оборотний капітал/рухомі активи}$$

$$\text{Кок 2022} = (207-894)/2139 = - 0,32;$$

$$\text{Кок 2023} = (56-838)/1525 = - 0,51;$$

$$\text{Кок 2024} = (66-785)/2587 = - 0,28.$$

Нестача власних оборотних коштів - від'ємне значення коефіцієнта свідчить про те, що весь оборотний капітал організації і, можливо, частина основних засобів сформовано за рахунок позикових ресурсів. Поліпшення фінансового стану підприємства неможливе без ефективного управління оборотними коштами, яке ґрунтується на виявленні найважливіших факторів та реалізації заходів щодо збільшення власної забезпеченості оборотними коштами.

- коефіцієнт фінансової залежності (Кфз):

$$\text{Кфз} = \text{пасиви} / \text{активи}$$

$$\text{Кфз 2022} = 207 / 3033 = 0,07;$$

$$\text{Кфз 2023} = 56 / 2363 = 0,02;$$

$$\text{Кфз 2024} = 66 / 13372 = 0,005.$$

Якщо показник нижче 0,8, це означає, що пасиви повинні становити менше 80% структури капіталу.

- Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кманев):

$$\text{Кманев} = \text{власний оборотний капітал} / \text{капітал}$$

$$\text{Кманев2022} = (207 - 894) / 207 = -3,3;$$

$$\text{Кманев 2023} = (56 - 838) / 56 = -14;$$

$$\text{Кманев 2024} = (66 - 785) / 66 = -11.$$

Негативний коефіцієнт гнучкості означає низьку фінансову стабільність і те, що гроші надходять повільно

за рахунок позикових коштів сформовано ліквідні засоби (основні засоби) та оборотні кошти. Для більш точної оцінки цього коефіцієнта слід провести галузевий коефіцієнт маневреності.

Для оцінки платоспроможності та фінансової стійкості підприємства розглянемо показники 3 років, дані розрахунку представлені в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Показники платоспроможності та фінансової стійкості

ПП «***»

Показники	Рекомендоване значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності	Більше 2	0,76	0,66	0,95
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5 - 1	0,24	0,21	0,17
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	0,91	0,65	0,80
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	Менше 1	2,82	31,4	3,94
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Більше 1	0,097	0,037	0,005
Коефіцієнт фінансової залежності	Менше 1,7	41,2	14,6	202,6
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Більше 0,5	-3,3	-14	-11

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що показники платоспроможності фінансової стійкості підприємства в аналізованому періоді є нижчими від рекомендованих значень, що свідчить про неплатоспроможність та фінансову нестійкість підприємства. Підприємству необхідно вжити заходів щодо поліпшення фінансового стану шляхом створення нових видів діяльності, оновлення, впровадження та модернізації існуючого обладнання, що дозволить підприємству покращити свою діяльність.

При оцінці фінансового стану підприємства господарська діяльність розглядається як здійснення діяльності.

Розрахуємо коефіцієнти ділової активності ПП «***» за 2023-2024 рр.:

- Коефіцієнт оборотності власного капіталу (Коб.кап.):

$$\text{Коб.кап.} = \text{дохід від продажу/капітал}$$

$$\text{Коб.кап. (2023)} = 2566/2698 = 0,95$$

$$\text{Коб.кап. (2024)} = 2053/7867,5 = 0,26$$

Коефіцієнт оборотності - показує, який оборот здійснюється за коштами, вкладеними в активи підприємства в аналізованому періоді (році). Оскільки Коб росте, бізнес - росте. За результатами бухгалтерського обліку, у 2024 році господарська активність підприємства спостерігається на спаді.

- Коефіцієнт оборотності поточних активів (Копк):

$$\text{Копк} = \text{Виручка від реалізації продукції/Підсумок активу}$$

$$\text{Копк (2023)} = 2566/1832 = 1,4$$

$$\text{Копк (2024)} = 2053/7056 = 0,3$$

Показник вказує на кількість повних циклів обігу продукції за певний період. Або скільки грошових одиниць продукції продано на кожну грошову одиницю завезених активів. Іншими словами, він показує кількість оборотності активів на грн.ль в аналізованому періоді.

- Коефіцієнт оборотності запасів (коефіцієнт оборотності запасів):

$$\text{Коз} = \text{Дохід від продажів / середній запас}$$

$$\text{К оз 2023} = 2566/1235,5 = 2,07$$

$$K_{\text{оз } 2024} = 2053/6810 = 0,3$$

Цей показник показує, скільки разів підприємство використовувала середній вільний залишок запасів протягом досліджуваного періоду.

- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кодз):

Кодз = Виручка від продажів / середня кількість дебіторської заборгованості

$$\text{Кодз (2023)} = 2566/579 = 4,4$$

$$\text{Кодз (2024)} = 2053/1233,5 = 1,7$$

Висока реалізація дебіторської заборгованості є відображенням покращення платіжної дисципліни покупців (а також інших контрагентів).

- своєчасне погашення клієнтами заборгованості перед підприємством і (або) зниження обсягів реалізації з відстрочкою платежу (комерційні кредити клієнтам). Динаміка цього показника багато в чому залежить від кредитної політики підприємства, ефективності системи контролю, що забезпечує своєчасне надходження платежів.

- Період оборотності дебіторської заборгованості :

$$\text{Подз} = 360/\text{Кодз. (15)}$$

$$\text{Подз } 2023 = 360/4,4 = 81,8$$

$$\text{Подз } 2024 = 360/1,7 = 211,7$$

Він відображає кількість днів, необхідних для перетворення дебіторської заборгованості в грошові кошти.

- Коефіцієнт оборотності боргових зобов'язань (Кобз):

$$\text{Кобз.} = \text{дохід від продажів} / \text{середній борг}$$

$$\text{Кобз } 2023 = 2566/1394,5 = 1,84$$

$$\text{Кобз } 2024 = 2053/5968 = 0,34$$

Чим вище цей показник, тим швидше підприємство розраховується з постачальниками. Зменшення товарообігу може означати труднощі з оплатою рахунків, а також більш ефективне управління відносинами з постачальниками, більш вигідне відстрочення платежу та використання боргу як джерела дешевого фінансування.

Нижче ми розглянемо фінансово-економічні показники діяльності організації в нинішній ситуації економічної кризи, які потребують особливо ретельного моніторингу та аналізу. Ці цифри також включають дебіторську заборгованість.

Аналіз та управління дебіторською заборгованістю дуже важливі для підприємств, оскільки дозволяють забезпечити та підтримувати необхідний рівень ліквідності та платоспроможності.

Ліквідність дебіторської заборгованості визначається швидкістю і часом її обороту.

Результати розрахунку представлені в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Показники дебіторської заборгованості ПП «*»**

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 у % до 2022 р.	2024 у % до 2023 р.
Обсяг продажів, тис.грн.	2788	2566	2053	8	20
Середня дебіторська заборгованість, тис. грн.	481	579	1233,5	20	113
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,8	4,4	1,7	24,1	61,4
Середня тривалість проміжку часу від виникнення дебіторської заборгованості до її погашення	62,1	81,2	216,3	30,8	166,4

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

За даними таблиці 2.16 можна зробити висновок, що в аналізованому періоді, при зниженні обсягу реалізації продукції, в 2023 році зростання дебіторської заборгованості в 2023 році становить 113%, в 2024 році, при зниженні оборотності дебіторської заборгованості, причиною цього є передоплата підприємством постачальнику за договором.

Для дослідження динаміки та складу дебіторської заборгованості на підприємстві підготуємо таблицю 2.17.

З таблиці 2.17 видно, що у 2022 та 2023 роках більшу частину дебіторської заборгованості становили розрахунки з замовниками та покупцями, тоді як у 2024 році частка статті «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» зросла, що є наслідком того, що наприкінці року на підприємстві була укладена велика

угода, в рамках якої було виплачено аванс клієнту. Також варто відзначити головне упущення.

Підприємство стурбована відсутністю контролю над дебіторською заборгованістю, яка в основному з 2022 року. Підприємства слід розглянути можливість відстеження тенденції дебіторської заборгованості, для цього рекомендується:

- контролювати дебіторську заборгованість та уникати збільшення затримок;

Таблиця 2.17

Динаміка, склад та структура дебіторської заборгованості

ПП «***»

Розділ дебіторської заборгованості	2022 р. тис.грн	%,	2023 р. тис.грн.	%,	Темп росту 2023 до 2022		2024 р. тис.грн.	%,	Темп росту 2024 до 2023	
					Абс.	Відн., %			Абс.	Відн., %
1. Розрахунки з постачальниками та підрядниками	12	1,8	14	2,9	2	16,7	1427	71,6	1413	193
2. Розрахунки з покупцями та замовниками	663	97	405	85,3	-285	-38,9	495	24,8	90	22,2
3. Розрахунки із соціального страхування та забезпечення	4	0,6	22	4,6	18	450	39	1,9	17	117
4. Розрахунки з підзвітними особами	-		-		-	-	11	0,6	11	111
5. Розрахунки з персоналом з іншим операціям	-		14	2,9	14	114	-		-	-
6. Розрахунки за вкладами до статутного капіталу	-		16	3,4	16	116	16	0,8	0	0
7. Розрахунки з різними дебіторами та кредиторами	4	0,6	4	0,7	0	0	4	0,3	0	0
Разом:	683	100	475	100	208	30,5	1992	100	1517	319,4

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

- підтримувати постійний зв'язок із покупцями пропонованих послуг і по можливості усувати заборгованість покупця;
- провести інвентаризацію з метою виявлення заборгованості, яка навряд чи буде стягнута;
- переглядати договори про надані послуги та нараховувати пеню за несвоєчасну оплату в строки, визначені договором;
- для підтвердження підсумкового бухгалтерського балансу рекомендується проводити щоквартальну звірку;
- перевірка позовної давності дебіторської заборгованості, оскільки дебіторська заборгованість, яка не підлягає стягненню, підлягає списанню;
- використовувати всі законні заходи щодо покупців, щоб змусити боржника повернути борг.

Відсутність у підприємства резервів сумнівних боргів призводить до того, що ТОВ має значні непередбачені витрати в окремі періоди, що призводить до несприятливої фінансової ситуації, а також підвищує ризик втрати платоспроможності.

На підставі розрахованих показників проводимо моніторинг динаміки показників ПП «***» у 2023-2024 роках та готуємо таблицю 2.18.

Таблиця 2.18

Динаміка показників ділової активності ПП «***»

Показник ділової активності	2023 р.	2024 р.	Відхилення	
			Абс.	Відн. %
1. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,95	0,26	-0,69	72,6
2. Коефіцієнт оборотності поточних активів	1,4	0,3	-1,1	78,6
3. Коефіцієнт оборотності запасів	2,07	0,3	-1,77	85,5
4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.	4,4	1,7	-2,7	61,4
5. Період обороту дебіторської заборгованості	81,8	211,7	129,9	158,8
6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,84	0,34	-1,5	81,5
7. Період обороту кредиторської заборгованості	195,6	1058,8	863,2	441,3
8. Фондовіддача основних засобів	3,1	3,1	0	0

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

За результатами таблиці 2.18 можна зробити висновок, що показники ділової активності у 2024 році знижуються. Зменшення показників є результатом значного зростання в четвертому кварталі. Стан інвентаризації за 2024 рік пов'язаний із закупівлею великої партії товару для перепродажу. У 2024 році реалізувати товар не вдалося. Що вплинуло на коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості.

Розраховуємо відхилення показників рентабельності в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Динаміка показників ділової активності ПП «*»**

Показник ділової активності	2023 р.	2024 р.	Відхилення	
			Абс.	Відн. %
1. Рентабельність всього капіталу	0,007	0,002	-0,005	71,4
2. Рентабельність власного капіталу	0,16	0,2	0,04	25
3. Рентабельність основної діяльності	0,07	0,075	0,005	7,1
4. Рентабельність продажів	0,008	0,006	-0,002	25

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

За результатами аналізу можна зробити висновок, що рентабельність сукупного капіталу в 2024 році порівняно з 2023 роком знизилася на 71,4%, що свідчить про зниження попиту на послуги, що надаються підприємством. Рентабельність капіталу зросла на 25%, що свідчить про те, що підприємство здатна залучити новий капітал для розвитку бізнесу та збільшення прибутку. При збільшенні такого показника, як рентабельність основної діяльності, що є результатом зниження витрат на одиницю продукції, видно, що в 2024 році чистий прибуток на грн. витрат збільшився на 7,1%, а рентабельність продажів знизилася на 25%.

Отже, ділова активність є системною та динамічною ознакою функціонування підприємства. Його аналіз полягає у вивченні рівня та динаміки різних фінансових показників. Аналіз бізнесу зазвичай проводиться за двома рівнями - за якісними та кількісними показниками. У цьому випадку аналіз кількісних показників складається з двох рівнів - оборотності (капітал, рухомі активи, дебіторська заборгованість і зобов'язання) і аналіз рентабельності.

2.3 Аналіз управління фінансовими результатами підприємства

Фінансові результати підприємства визначають розмір прибутку за певний період (рік) і рівень рентабельності за цей же період. Підприємство отримує дохід переважно від господарської діяльності (реалізація продукції, здача в оренду основних засобів). Оскільки ми знаємо, що прибуток можна назвати прибутком тільки після реалізації товарів, то вивчення фінансових результатів діяльності підприємства повинно бути тісно пов'язане з використанням і реалізацією продукції.

Проаналізуємо прибуток підприємства на основі таблиці 2.20.

Таблиця 2.20

Склад і динаміка прибутку ПП «***»

Показники	2022, тис.грн.	2023, тис.грн.	Темп росту 2023 до 2022		2024, тис.грн.	Темп росту 2024 до 2023	
			Абс., тис. грн.	Відн., %		Абс., тис. грн.	Відн.,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Виторг від реалізації	2788	2566	-222	92,0	2053	-513	80,0
Собівартість продукції	2706	2388	-318	88,2	1909	-479	79,9
Прибуток від реалізації продукції	82	178	96	217,1	144	-34	80,9
Інші доходи	2	-	-2	-	-	-	-
Оподатковуваний прибуток	-58	26	84	144,8	15	-11	57,7
Податок на прибуток	-	5	5	0	3	-2	60,0
Чистий прибуток	-58	21	79	136,2	12	-9	57,1

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

За результатами аналізу даних таблиці 2.20 можна зробити висновок, що в аналізованому періоді виручка зменшиться, а саме у 2023 році – на 8%, у 2024 році – на 20%. Прибуток від реалізації продукції зростає, завдяки збільшенню націнок, так у 2023 році цей показник порівняно з 2022 роком зріс на 117,1%, у 2024 році зменшився на 19,1%, причиною зниження стало зниження попиту на послуги основних клієнтів, фінансовий стан яких у 2024 році значно погіршився через наслідки кризи в країні. У зв'язку зі зменшенням виручки від

реалізації послуг зменшилась і власна ціна в 2023 році на 11,75%, а в 2024 році - на 20,1%.

Зростання прибутку в 2023 році є наслідком зниження цін на послуги в 2024 році, даний показник знизився на 19,1% в порівнянні з 2023 роком за рахунок подорожчання послуг та зниження попиту на послуги. Оподатковуваний прибуток за 2023 рік зріс на 144,8%, таке збільшення пов'язане з тим, що підприємство у 2022 році працювало зі збитком. У 2024 році оподатковуваний прибуток зменшився, причиною цього стали менші доходи та висока собівартість реалізації. Відповідно, у 2024 році буде зменшено податок на прибуток у розмірі 20% прибутку від реалізації. У 2022 році за підсумками господарської діяльності підприємство отримало збиток у сумі 58 тис. грн. У 2023 році підприємству вдалося вийти зі збиткової ситуації за рахунок зниження собівартості послуг, що супроводжувалося збільшенням прибутку підприємства, а відтак і чистого прибутку.

У 2024 році підприємство отримала невеликий прибуток в розмірі 12 тис. грн. Як ми зазначали раніше, це результат зниження попиту на послуги з боку великих клієнтів. У 2024 році підприємство уклала велику угоду з постачання товарів, в результаті чого товари оплачені, а в 2025 році підприємство планує збільшити прибуток. Зменшення виручки від реалізації є результатом збільшення кількості підприємств в одній сфері діяльності. Багато клієнтів не можуть розрахуватися з боргами за надані послуги, підприємства доводиться чекати оплати, намагатися платити частинами, щоб не втратити клієнтів.

Для виходу зі збиткової ситуації були розроблені такі заходи:

- залучення ЗМІ шляхом розміщення телевізійної реклами, друку банерів для залучення більшої кількості споживачів;
- постійний зв'язок з кредиторами;
- надання додаткових послуг, а саме: точіння, фрезерування, фарбування електродвигунів після ремонту, заміна підшипників;
- поставка електродвигунів для ремонту та обслуговування;

- гарантійне та сервісне обслуговування;

Показники рентабельності свідчать про ефективність діяльності підприємства в цілому. Вони краще відображають ефективність бізнесу, ніж прибуток, тому що їх значення показує зв'язок між ефективністю та витраченими грошима чи ресурсами. На основі таблиці 2.21 проводимо аналіз економічної ефективності.

Таблиця 2.21

Показники рентабельності підприємства ПП «*»**

Показники	2022 р., %	2023 р., %	2024 р., %
Рентабельність продукції	3,0	7,5	7,5
Рентабельність продаж	2,9	7,5	7,0
Чиста норма прибутку	-21	0,5	0,6

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

Таким чином, з таблиці 2.21 можна зробити висновок, що показник рентабельності продажів підприємства зростає, збільшення рентабельності продажів досягається за рахунок підвищення цін і зниження собівартості реалізованої продукції. У структурі реалізованих послуг збільшується частка більш рентабельних видів послуг, тобто

Цей факт також підвищує норму рентабельності продажів. У 2023 році ця кількість зросла на 133,3%, а в 2024 році на 14,3%.

Для підвищення рентабельності продажів організація повинна стежити за змінами кон'юнктури ринку, цін на послуги, постійно контролювати рівень витрат на виробництво і реалізацію послуг, проводити гнучку і обґрунтовану асортиментну політику в сфері виробництва і реалізації послуг.

Рівень чистого прибутку свідчить про рівень прибутковості господарської діяльності організації. Норма чистого прибутку вимірюється у відсотках і являє собою співвідношення між чистим прибутком і виручкою в 2023 році, цей показник збільшився на 138,1% в 2024 році, норма чистого прибутку знизилася в порівнянні з 2023 роком;

Дані для аналізу прибутковості ТОВ «Сервісний центр «Апогей» представлені в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Дані для аналізу беззбитковості ПП «***»

Показники	2023 р., тис.грн.	2024 р., тис.грн.
Виручка	2566	2053
Витрати повні, зокрема:	2388	1909
Витрати постійні	461,9	368,9
Витрати змінні	1926,1	1540,1
Прибуток (збиток) від продажу	178	144

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ПП «***»

Розраховуємо маржинальний дохід (МД):

$$\text{МД} = \text{Виручка} - \text{Витрати змінні}$$

$$\text{МД } 2023 = 2566 - 1926,1 = 639,9$$

$$\text{МД } 2023 = 178 + 461,9 = 639,9$$

$$\text{МД } 2024 = 2053 - 1540,1 = 512,9$$

Розраховуємо точку критичного обсягу продажів (точку беззбитковості (Тб) у грошах:

$$\text{Тб} = \text{постійні витрати} / \text{одиниця маржинального доходу}$$

$$\text{Тб} 2023 = 461,9 / (639,9 / 2566) = 461,9 / 0,25 = 1847,6 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Тб} 2024 = 368,9 / (512,9 / 2053) = 368,9 / 0,25 = 1475,6 \text{ тис. грн.}$$

Критична точка обсягу продажу розраховується у відсотках від максимального обсягу, який приймається за 100%.

$$\text{Тк} = (\text{постійні витрати} / \text{маржинальний дохід}) \cdot 100\%$$

$$\text{Тк} 2023 = (461,9 / 639,9) 100\% = 72,2\%$$

$$\text{Тк} 2024 = (368,9 / 512,9) 100\% = 72\%$$

Визначимо обсяг реалізації продукції (ОР) у вартісному вираженні для отримання певної суми прибутку:

$$\text{ОР} = (\text{постійні витрати} + \text{змінні витрати}) / 0,25$$

$$\text{ОР} 2023 = (461,9 + 1926,1) / 0,25 = 9552 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ОР} 2024 = (368,9 + 1540,1) / 0,25 = 7636 \text{ тис. грн.}$$

Визначимо зону безпеки (ЗБ):

$$ЗБ = (\text{дохід} - \text{беззбитковий обсяг продажів}) / \text{дохід}$$

$$ЗБ_{2023} = ((2566 - 1847,6)/2566) 100\% = 28\%$$

$$ЗБ_{2024} = ((2053 - 1475,6)/2053) 100\% = 28\%$$

Підсумовуючи розділ, слід зазначити, що ділова активність є системною та динамічною характеристикою підприємства. Його аналіз полягає у вивченні рівня та динаміки різних фінансових показників. У цьому випадку аналіз кількісних показників складається з двох рівнів - оборотності (капітал, рухомі активи, дебіторська заборгованість і зобов'язання) і аналіз рентабельності. Рентабельність загального капіталу знизилася на 71,4% у 2024 році порівняно з 2023 роком, рентабельність власного капіталу зросла на 25%, рентабельність операційного доходу зросла на 7,1%, а чистий обсяг продажів знизився на 25%.

Доходи підприємства за аналізований період знизилися на 8% у 2023 році та на 20% у 2024 році.

У 2024 році показники ділової активності знизяться. Зменшення показників є результатом значного зростання в четвертому кварталі. Стан інвентаризації за 2024 рік пов'язаний з придбанням великої партії закуплених товарів для перепродажу. У 2024 році реалізувати товар не вдалося. Що вплинуло на коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПП «ВЕМА -ЗАХІД»

3.1 Підвищення ефективності підприємства шляхом модернізації обладнання

Перш за все, модернізація промисловості та машинобудування є нагальною та об'єктивною потребою, зумовленою прагненням до довгострокової соціально-економічної стабільності, підвищення економічної могутності, зміцнення глобальних позицій країни та забезпечення економічної безпеки.

В останні роки підприємства працюють на повну потужність, що в свою чергу вимагає надійності та безвідмовності основного обладнання. Високовольтні електродвигуни - такі як СДМ, СДС, СДВ - відіграють важливу роль у виробництві будь-якого заводу, приводячи в рух різне обладнання, в тому числі млини, а також інші види механізмів.

У разі виходу з ладу високовольтних двигунів на критичних об'єктах, які не допускають тривалих простоїв, потрібне максимально швидке і якісне рішення. У таких ситуаціях зазвичай ремонтують великі електричні машини.

Перелік послуг з ремонту високовольтних електродвигунів зазвичай включає:

- ремонт або заміна обмоток статора і ротора;
- заміна підшипників і мастила;
- відновлення заліза статора;
- відновлення котушок електродвигуна;
- відновлення підшипникових щитів;
- відновлення всіх різьбових отворів;
- ремонт валів (зварювання, свердління, шліфування);
- виготовлення нового валу;
- статичне та динамічне балансування роторів;
- заміна щіток і кілець ковзання
- дослід зі зняттям електричних властивостей

В процесі експлуатації високовольтні електродвигуни підлягають регулярному технічному обслуговуванню і плановому ремонту, що визначає необхідність усунення різних несправностей, в тому числі і обмоток. Ізоляція обмоток високовольтного електродвигуна є найбільш вразливим з'єднанням.

На даний час підприємство має наступне обладнання:

- піч для сушіння обмоток статора електродвигуна ПС-12;
- намотувальна машина типу ЕЕ-22 №. 180;
- ручна намотувальна машина для довільного намотування статора;
- Індикатор несправності в обмотках електричних машин ІДО-05;
- мірні кліщі;
- мегер М4100-5;
- стенд для випробувань електродвигунів;
- автокран 1т.;
- кран консольний 0,5т.

Даний пристрій дозволяє замінити хаотичні обмотки статорів низьковольтних електродвигунів потужністю до 150 кВт.

У складі ПП «***» пропонується придбати станцію випробування електричних машин змінного струму потужністю від 100 до 1000 кВт, що дозволить підприємству приймати замовлення на ремонт електричних машин потужністю понад 100 кВт. Ремонт високовольтних двигунів не тільки збільшує прибуток підприємства, але і істотно знижує витрати тих підприємств.

Технічні характеристики випробувальної станції електричних машин змінного струму потужністю від 100 до 1000 кВт. наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Технічна характеристика випробувальної станції електричних машин
змінного струму потужністю від 100 до 1000 кВт**

Показники	Параметри
1. 1. Електропостачання станції здійснюється від цехової підстанції потужністю не менше, кВА	400
2. Напруга мережі живлення, В	380
3. Сила струму навантаження, А	500
4. . Напруга при обкатці: низьковольтні машини, високовольтні машини,	0..660 0..6000
5. Частота змінного струму, Гц	50
6. Кількість двигунів, що одночасно випробовуються, шт	1
7. Займана площа, м ²	40

Джерело: власні дослідження

Станція випробування електричних машин змінного струму потужністю від 100 до 1000 кВт призначена для випробувань асинхронних і синхронних машин потужністю від 100 до 400 кВт напругою до 0,66 кВ і від 150 до 1000 кВт напругою до 6 кВ.

Завдяки реалізації описаного проєкту закупівлі обладнання ПП «***» зможе вийти на абсолютно новий рівень ведення бізнесу.

Наявність станції дозволяє підприємства:

- для участі в договорах/тендерах, що проводяться ПАТ «ТГК-14» на капітальний ремонт високовольтних електродвигунів потужністю від 250 до 500 кВт/750 об/хв. / хв. ТЕЦ-1;

- для участі в договорах/тендерах, що проводяться ПАТ «ТГК-14» на капітальний ремонт високовольтних електродвигунів потужністю від 250 до 500 кВт/750 об/хв. / хв. ТЕЦ-2;

- розширювати географію послуг нашим клієнтам, виходити на нові ринки;
- отримати додатковий прибуток, що покращує фінансове становище підприємства.

Як наслідок, реалізація проекту дає змогу підприємству підвищити рівень ділової активності, покращити фінансовий стан та підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності.

Таким чином, вартість проекту включає вартість обладнання, постачання, встановлення, встановлення та експлуатаційні витрати обладнання. Капітальні витрати, необхідні для реалізації цього проекту, наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Вартість капіталу проекту

Показники	Сума, грн.
1. Ціна обладнання	543900
2. Доставка	25000
3. Монтаж/установка	18000
4. Експлуатація	13500
Разом:	600400

Джерело: власні дослідження

Капітальні витрати на придбання описаного обладнання становлять 600,4 тис. грн.

Джерела фінансування інвестиційного проекту:

- власні кошти - 450,4 тис. грн. вивільнення грошей від дебіторської заборгованості, оскільки бізнес працює.

У 2024 році, на початку 2016 року були великі затримки, планують повернути гроші клієнтам.

- позикові кошти - 150 тис. грн. виплата відсотків за кредитом починається з першого місяця реалізації цього проекту. Повернення позикових коштів починається з першого місяця реалізації проекту. Іпотечна ставка за позикові кошти становить 17,5%: загальна сума нарахованих відсотків становить 52 500 грн.

Термін окупності проекту – 2,3 роки.

Сьогодні ПрАТ «ТКК-14» готує пропозицію, прорахувавши та визначивши, які матеріали потрібні для реалізації проекту, під час дослідження ми знайшли більш вигідних постачальників для ТОВ «ПКФ Тірет», які працюють безпосередньо від виробника. Ми поки що не можемо дозволити собі працювати напряду з виробником, тому що ми не продаємо малими партіями. Вартість ремонту 1 високовольтного електродвигуна становить 339693 грн.

Придбання станції дозволяє підприємства підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності, що дозволяє підприємству вільно виходити на нові ринки і розширювати географію обслуговування клієнтів.

3.2 Поліпшення фінансового становища шляхом вибору продуктів і послуг та розширення ринків збуту

Управління асортиментом - це не тільки статистика і формули, а й психологія. Знання психології вибору дозволяє уникнути ситуацій, коли покупець не хоче або не може прийняти рішення.

Ефективність продажу багато в чому залежить від того, наскільки потенційний покупець реалізує своє право вибору. Широкий вибір є для нього своєрідною гарантією того, що він зможе вибрати потрібний варіант і зробити покупку.

З іншого боку, мрія будь-якого керівника – це рухомий вибір. Однак продаж лише популярних товарів значно зменшує пропозицію, а отже, і інтерес споживачів.

В рамках ПП «***» пропонується новий вид діяльності для розширення асортименту товарів і послуг – запуск лінії з виробництва бруківки.

Конкурентними перевагами бруківки є наступні її властивості:

- естетичний зовнішній вигляд, виглядає красиво і привабливіше, ніж асфальтопрес, створює гладку поверхню без дефектів, таких як тріщини, ямки тощо. Трава і бур'яни не проростають крізь бруківку;

- витривалість. У його конструкції використовуються матеріали, завдяки яким він може прослужити 20-40 років і більше, зберігає форму і колір, має високу стійкість до механічних пошкоджень, морозостійкість і нековзку поверхню;

- простота використання. Вода не збирається в калюжі на його поверхні після дощу, так як вода потрапляє в землю через щілини між плиткою. При укладанні плитки на поверхні плитки не з'являється бруд на піщаній основі;

- технологічність. Монтаж і демонтаж набагато простіше, ніж робота з асфальтом: не потрібна дорога спеціальна дорожня техніка, потрібно лише доставити плитку на місце роботи. Полегшує проведення ремонтно-будівельних робіт, так як при необхідності необхідно зняти невелику частину плитки, а потім після ремонтно-будівельних робіт акуратно відновити тротуарну плитку на тому ж місці;

- завдяки способу виготовлення тривалий час зберігає колір і форму. Використання плитки різного кольору та різної форми та розміру дає можливість створювати за допомогою бруківки індивідуальні, різноманітні поверхні, як з візерунками, так і без, що створює неповторну атмосферу в містах, мікрорайонах, котеджах та заміських будинках;

- екологічність. Виготовляється з чистих натуральних матеріалів (цементу, піску та барвних пігментів). При підвищенні температури він не нагрівається, не плавиться і не виділяє шкідливих канцерогенних летких речовин, не порушує водо- і газообмін в навколишній природі;

- будь-яке місце, щоб лягти. Плитку легко укласти біля дерев або інших рослин;

- простота організації. Це дозволяє отримувати хороші результати при невеликих витратах, оскільки бруківка користується постійним попитом.

Ці якісні показники є основою популярності бруківки серед населення та організацій.

Попит на бруківку постійно зростає, чим підприємці користуються, відкриваючи виробництво. Також на ринку спостерігається активний відтік замовлень і переваг від фасадного застосування штучного каменю до внутрішнього використання.

Зростання інтересу до внутрішнього оздоблення каменем значно збільшує потенційну ємність ринку.

Потенційними покупцями бруківки є:

- будівельні організації, які купують плитку для виконання робіт на замовлення муніципалітетів;
- будівельні організації, які купують плитку для власних потреб або під замовлення;
- фізичні та юридичні особи, які купують бруківку для власних потреб.

Сьогодні попит і пропозиція на ринку бруківки збалансовані, тому місця вистачить усім. Незважаючи на те, що ринок бруківки досить збалансований, говорити про повну відсутність конкуренції між виробниками було б неправильно. Експерти вважають, що сьогодні основна конкуренція між представниками різних технологій виробництва бруківки: вібролиття та пресування. У цій боротьбі учасники ринку використовують цінові та нецінові методи. До найбільш популярних методів ціноутворення експерти відносять використання різноманітних систем знижок: сезонну, накопичувальну.

Тож наскільки перспективним є виробництво та продаж бруківки, незважаючи на складні умови роботи на ринку?

Підприємство має цех з виробництва бруківки площею 90 м². Двоє робітників можуть легко виготовити 1000 м² бруківки на місяць.

Згідно з проектом річні постійні витрати становлять 635 052 грн., а змінні - 184 грн. При запуску лінії з виробництва бруківки ринкова ціна становить

350 гривень за 1 м². Капітальні вкладення на створення виробництва бруківки складають 358,5 тис. грн. Показник ефективності капітальних вкладень, визначений підприємством, становить 0,50%. Очікуваний виробнича програма панелей становить 1,25 року. У розрахунках приймаємо, що планове виробництво бруківки становить 85% виробничої потужності підприємства, а податки встановлено в розмірі $\lambda = 0,215$ від величини постійних витрат (умовно-постійні річні податки) та $\beta = 0,28$ від балансового прибутку підприємства (змінні податки залежно від виробничої діяльності підприємства).

Розраховано основні показники економічної ефективності виробництва бруківки методом вібролиття.

Розраховуємо капітальні витрати, необхідні для лінії виробництва бруківки, дані представлені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Капітальні витрати на виробництва бруківки ПП «***»

№ п/п	Назва статті витрат	кількість	Ціна, грн.	Сума, грн.
1.	Вібростіл	1	20000	20000
2.	Форми для плитки	180	1500	270000
3.	Бетонозмішувач, 250л	1	15000	15000
4.	Стелажі	50	550	27500
5.	Ваги підлогові	1	11000	11000
6.	Інше обладнання	1	15000	15000
Разом:				358500

Джерело: власні дослідження

Загальні капітальні витрати на запуск виробництва бруківки становлять 358 500 грн.

Очікуваний штатний розпис працівників на підприємстві з виробництва бруківки (табл. 3.5).

Таблиця 3.6

Штатний розпис ПП «***»

№ п/п	Посада	Кількість	Оклад, грн.	Разом фонд оплати на місяць, грн.
1.	Формовщик	1	15000	15000
2.	Розформовщик	1	15000	15000
Разом:		2	30000	30000

Джерело: власні дослідження

Витрати на зарплату співробітників становлять 30 000 грн. на місяць. Загальні витрати виробництва за місяць, за зміну та на 1 м² бруківки, таблиця 3.7.

Собівартість виготовлення 1 м² бруківки 240,4 грн. Загальні місячні витрати складають 264494,5 грн.

В даний час в нашій країні відроджується укладання бруківки та вуличного каміння. Бруківка поширена повсюдно. Асфальт швидко псується, тріскається, крізь нього проростає трава, окремі ділянки асфальту провалюються там, де його не рівно поклали – накопичуються калюжі.

Таблиця 3.7

Загальні витрати на виготовлення бруківки ПП «*»**

№ п/п	Назва витрат	Витрати на місяць, грн.	Витрати за зміну, грн.	На одиницю продукції
1.	Матеріальні витрати (сировина)	185207	8418,5	168,37
2.	Оплата праці	30000	1363,6	27,3
3.	Страхові відрахування (30,7)	9210	418,6	8,4
4.	Амортизація	14937,5	679	13,6
5.	Електроенергія	1140	51,8	1,03
6.	Реклама	8000	363,6	7,3
7.	Транспортні витрати	6000	272,7	5,5
8.	Інші витрати	10000	454,5	9,1
Разом:		264494,5	12022,5	240,4

Джерело: власні дослідження

Використовувати забуті традиції, відновлювати втрачений досвід у виготовленні та укладанні бруківки та вуличного каменю, які стають популярним матеріалом для будівництва доріг і доріжок, вигідно і безпечно.

3.3 Оцінка економічної ефективності запланованої діяльності підприємства

Економічна ефективність – це досяжний результат порівняння показників рентабельності виробництва із сукупними витратами та спожитими ресурсами.

Якщо перший показник вище другого компонента, це означає, що цілі досягнуті і всі потреби задоволені. Якщо ситуація зворотна, це означає, що економічного ефекту немає і підприємство має збитки.

Суть економічної ефективності полягає в отриманні більшого виробничого результату за рахунок наявних у підприємства ресурсів і компенсації витрат на отримання ресурсів.

Ми оцінюємо економічну ефективність придбання випробувальної станції електричних машин змінного струму потужністю від 100 до 1000 кВт, що дозволить підприємству отримувати замовлення на ремонт електричних машин потужністю понад 100 кВт (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

**Річний економічний ефект від придбання випробувальної станції
електричних машин ПП «***»**

Показники	2025 рік	2026 рік	2027 рік
1. Виручка від продукції, тис. грн.	1698,5	2717,5	3397
2. Собівартість продукції, тис. грн.	1017,8	1644,5	2055,6
3. Фонд оплати праці, тис. грн.	509,5	815,3	1019,1
4. Чисельність працівників, люд.	8	8	9
5. Середньорічна заробітна плата на одного працівника, тис. грн.	63,7	101,9	113,2
6. Продуктивність праці, тис. грн./люд.	212,3	339,7	377,4
7. Прибуток від реалізації, тис. грн.	670,7	1073,1	1341
8. Рентабельність продажів, %	39	40	39
9. Витрати на 1 грн. товарної продукції, коп.	0,61	0,61	0,61

Джерело: власні дослідження

За даними таблиці 3.8 можна зробити висновок, що проєкт є прибутковим для підприємства, при однакових витратах на 1 грн. зростає реалізована продукція, прибуток і показники продуктивності праці,

Відповідно зросте фонд оплати праці та середньорічна заробітна плата одного працівника. Підвищується рентабельність підприємства, що дозволяє підприємству збільшити обсяги діяльності та покращити фінансовий стан.

Очікувана прибуток в 2025 році - 670,7 тис. грн., в 2026 році - 1073,1 тис. грн., в 2027 році - 1341 тис. гривень.

Показники економічної ефективності виробництва бруківки розраховуються методом власної ціни та ринкової ціни.

Висновок: в умовах ринкових цін бізнес ефективний, термін окупності досить низький.

Результати визначення власної ціни та ринкової ціни порівнюють між собою та дані наводять у таблиці 3.9.

Водночас можна зробити висновок, що підприємство з ринковою ціною після оподаткування має достатньо коштів для подальшого розвитку.

Таблиця 3.9

Порівняння витрат і результатів визначення ринкової ціни

№	Назва показника	Значення показника при витратному ціноутворенню	Значення показника
1	Річна виробнича програма, м ²	11220	11220
2	Ціна за одиницю продукції, грн./шт.	350	357
3	Річний виторг підприємства, грн./рік	3927000	4005540
4	Річні змінні витрати, грн./рік	2064480	2064480
5	Умовно-постійні витрати, грн./шт.	56,6	56,6
6	Собівартість одиниці продукції, грн./шт.	240,6	240,6
7	Собівартість товарної продукції, грн./рік	2699532	2699532
8	Річний балансовий прибуток, грн./рік	1227468	1306008
9	Рентабельність виробництва тротуарної плитки, %	45	48
10	Виробнича програма самоокупності, шт./рік	3825,6	3825,6
11	Поправочна норма ефективності на ризик вкладень	0,25	0,25
12	Річний сукупний податок, грн./рік	480227,22	502218,4
13	Виробнича програма	4967,98	4967,98
14	Частка виручки, що залишається у розпорядженні	1335180	14011939
15	Сукупний податок по відношенню до балансового прибутку, %	39	35
16	Коефіцієнт ефективності капітальних витрат	0,78	0,80
17	Термін окупності капітальних вкладень, роки	1,28	1,25

Джерело: власні дослідження

Слід підкреслити, що за ринкових цінових умов цей проект можна вважати здійсненим, а подальшу діяльність - ефективною та надійною.

Виходячи з отриманих даних, помітна значна зміна балансового прибутку підприємства, який зростає разом із річними доходами підприємства.

Якщо припустити, що підприємство розвивається відповідно до ринкової ціни, ми бачимо, що термін окупності капітальних вкладень низький (1,25 року), за цей період підприємство витримує конкуренцію на цьому ринку.

Ризики, пов'язані з цим видом бізнесу, включають:

- висока конкуренція;
- високі бар'єри для входу в галузь (тобто потрібні інвестиції та спеціальне обладнання та висока якість);
- ризик надлишкових запасів через різкі зміни споживчого ставлення.

Дослідження показало, що такий вид діяльності, як виробництво та продаж бруківки, є прибутковим та перспективним. Однією з головних умов його функціонування є відтік споживачів з інших споживчих сегментів галузі будматеріалів в економіці, що пов'язано з об'єктивними економічними та фінансовими подіями.

Діяльність на ринку ПП «***» вимагає від керівника проекту усвідомлення того, що цей тип бізнесу вимагає ретельного розвитку каналів дистрибуції та капіталовкладень для досягнення більших регіональних ринків. Якщо керівник проекту розуміє і відповідально ставиться до створення такого цілісного образу, то підприємство буде прибутковою і виконуватиме свою безпосередню мету десятиліттями.

У розділі представлені основні напрямки підвищення ефективності діяльності підприємства, а саме підвищення ефективності шляхом оновлення обладнання та поліпшення фінансового стану шляхом вибору товарів і послуг та розширення ринків збуту.

Підводячи підсумки розділу, можна зробити висновок, що заплановані заходи результативні.

Завдяки реалізації проекту із закупівлі обладнання ПП «***» може вийти на абсолютно новий рівень ведення бізнесу, що дозволить підприємству

покращити фінансовий стан та підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності.

ИСНОВКИ

Аналіз фінансово-економічної діяльності відіграє важливу роль у підвищенні економічної ефективності організації, управління та зміцнення фінансового становища. Це економічна наука, яка вивчає економіку організацій, їх діяльність з точки зору оцінки виконаної роботи з реалізації бізнес-планів, оцінки їх майнового та фінансового стану, а також з метою виявлення невикористаних резервів підвищення ефективності діяльності організацій.

Аналіз ефективності діяльності ПП «***» дозволяє зробити наступний висновок: у 2024 році підприємство отримала прибуток у розмірі 2053 тис. грн., що на 513 тис. грн. менше, ніж у минулому році. 20% порівняно з 2022 роком, у 2023 році товарообіг зменшився на 8%.

Погіршення виробничо-збутових результатів підприємства у спостережуваний період є наслідком різкого зниження попиту на послуги підприємства з боку основних споживачів, фінансовий стан яких у 2024 році значно погіршився через наслідки економічної кризи в країні.

Зменшення товарообігу призвело до зниження фонду оплати праці: в 2024 році заробітна плата склала 615,9 тис. грн. що на 20% менше, ніж у

2023 році, у 2023 році порівняно з 2022 роком. Також спостерігаємо зменшення обсягу заробітної плати на 8%. Зменшення фонду оплати праці тягне за собою зниження заробітної плати працівників, які безпосередньо пов'язані з виробництвом, тобто контракторів. З урахуванням скорочення фонду оплати праці середньорічна заробітна плата одного працівника в 2024 році склала 102,6 тис. грн., що на 6,7% нижче показника 2023 року, йдеться в даних.

Порівняно з 2022 роком середньорічна заробітна плата у 2023 році становить на одного працівника зменшилася на 7,9%. Придбана вартість основних фондів за аналізований період зменшується на 6,3% на рік, зменшення є наслідком зносу за рахунок витрат на обслуговування. Середньорічна вартість оборотних коштів у 2023 році зросла на 28,1%, у 2024 році обсяг оборотних коштів зріс на 5 224 тис. євро у зв'язку з укладенням більшої угоди, наприкінці 2024 року зроблено аванс на підставі договору, поставка очікується в 2016 році. у 2022 році даний показник зменшився на 30%, у 2024 році – на 78,6% за рахунок збільшення обсягу оборотних коштів та зменшення виручки у 2024 році. Фондовіддача у 2024 році порівняно з 2023 та 2022 роками знизилася на 14,6%, що свідчить про збільшення екстенсивного використання обладнання.

Показник продуктивності праці вказує на ефективність корисної, конкретної праці, яка визначає рівень ефективності цілеспрямованої діяльності працівників за певний період часу, а саме на 8% у 2023 році та на 6,7% у 2024 році. Показник фондовіддачі у 2023 році порівняно з 2022 роком зменшився на 6,3%, а у 2024 році збільшився на 9,3%, що є результатом зменшення чисельності працівників у 2024.

Прибуток від реалізації продукції в 2023 році зросла на 96% і досягла 178 тис. грн. порівняно з 2022 р. У 2024 р. прибуток зменшився на 19,1%. У 2023 році рентабельність послуг зросла на 150%, а в 2024 році змін не відбулося. Рентабельність продажів зростає протягом аналізованого періоду, підприємство може бути ще більш прибутковою, використовуючи резерви. У 2023 році вартість 1 грн. продукту знизилася на 4,1%, в 2024 році змін не відбулося. Матеріально-кількісний показник порівняно з 2023 роком зменшився

на 8,7%. , а 2024 року на 2,4%, що свідчить про більш ефективне використання матеріальних ресурсів.

Рентабельність загального капіталу знизилася на 71,4% у 2024 році порівняно з 2023 роком, рентабельність власного капіталу зросла на 25%, рентабельність операційного доходу зросла на 7,1%, а чистий обсяг продажів знизився на 25%.

У 2024 році показники ділової активності знизяться. Зменшення показників є наслідком значного зростання в четвертому кварталі. Стан інвентаризації за 2024 рік пов'язаний з придбанням великої партії закуплених товарів для перепродажу. У 2024 році реалізувати товар не вдалося. Що вплинуло на коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості.

Вивчивши теоретичні аспекти ефективності, прибутку та рентабельності підприємства, провели повний аналіз поточної діяльності підприємства, обговорили питання технології надання послуг, визначили необхідність збільшення кількості додаткових послуг та розробили наступні проєкти:

- придбання випробувальної станції електричних машин змінного струму 100-1000 кВт;
- виробництво бруківки.

На всі заходи підготовлено економічне обґрунтування та в разі реалізації очікується, що порівняно з 2024 роком:

- прибуток від реалізації послуг збільшується на 30%;
- рентабельність підприємства зростає і досягає 40%. Усі заплановані заходи відповідають:
 - загальні тенденції ринку. Більшість підприємств вийшли з кризи, і їх активність знову зростає.
 - характеристика даної підприємства. Оскільки впровадження заходів очікується у вже працюючому підприємстві, це насилає обмеження. Заплановані заходи враховують усі деталі організації діяльності конкретного підприємства, стан і оснащеність матеріально-технічної бази, а також невикористані резерви.

- усі запропоновані заходи демонструють високу ефективність. Їх реалізація не потребує великих капіталовкладень або складного організаційного процесу, що дає можливість реалізувати ці проекти в найкоротші терміни та самостійно.

Варто відзначити той факт, що реалізація запланованих заходів може суттєво вплинути на прибутковість підприємства.

Завдяки реалізації описаного проекту закупівлі обладнання ПП «***» зможе вийти на абсолютно новий рівень ведення бізнесу. Наявність станції дозволяє підприємства:

- для участі в договорах/тендерах, що проводяться ПАТ «ТГК-14» на капітальний ремонт високовольтних електродвигунів потужністю від 250 до 500 кВт/750 об/хв. / хв. ТЕЦ-1;

- для участі в договорах/тендерах, що проводяться ПАТ «ТГК-14» на капітальний ремонт високовольтних електродвигунів потужністю від 250 до 500 кВт/750 об/хв. / хв. ТЕЦ-2;

- розширювати географію послуг нашим клієнтам, виходити на нові ринки, та ряд інших міст;

Як наслідок, реалізація проекту дає змогу підприємству підвищити рівень ділової активності, покращити фінансовий стан та підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності.

Дослідження показало, що такий вид діяльності, як виробництво та продаж бруківки, є прибутковим та перспективним.

Однією з головних умов його функціонування є відтік споживачів з інших споживчих сегментів галузі будматеріалів в економіці, що пов'язано з об'єктивними економічними та фінансовими подіями.

Ці заходи відповідають основній меті кваліфікаційної роботи і можуть мати значний вплив на прибуток ПП «***» .

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адонін С. В., Касімова, Т. О. Управління фінансовими ресурсами підприємства в сучасних умовах *Ефективна економіка*. 2022. №11. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.39>
2. Андрос С.В. Механізм забезпечення фінансової стійкості як активний елемент у системі стабілізації кредитування і нарощення економічного потенціалу підприємств агропромислового виробництва. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2025. № 1 (31). С. 5-16
3. Батюк Р. Б., Орлова О. М., Крайній В. О. Особливості моделювання фінансової діяльності підприємств. *Актуальні питання економічних наук*, № 11. 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15594627>
4. Вахович І. М. Фінансовий менеджмент: магістерський курс : навч. посіб. 3-тє вид., змінене і доп. Луцьк : Надстир'я, 2023. 640 с.
5. Гриценко Л., Боярко І. Методи і методики аналізу фінансового стану: особливості використання для малих підприємств. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, № 2. 2019. С.108-115 [https://doi.org/10.18371/2221-755x2-3\(35-36\)2019193944/](https://doi.org/10.18371/2221-755x2-3(35-36)2019193944/)
6. Гриценко Л. Л., Деркач Л. С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. *Вісник СумДУ*. Серія «Економіка». 2021. № 2. С. 79-87.

7. Гудзь О. Є., Стецюк П. А. Концептуальні засади формування системи управління фінансовими ресурсами підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. № 1. С. 330–340. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/2892/2930/>
8. Дробот Я. В., Джежела С. С. Особливості управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання на основі ризик-менеджменту. *Економічний простір*. №165. 2021. С. 120-124. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/165-22>
9. Задорожна І. В., Супруненко С. А., Канцур І. Г. Моделювання ефективності фінансової системи в умовах цифровізації податкової політики. *Актуальні питання економічних наук*. №7. 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14689009>
10. Здір В. А., Кулик Ю. М., Глигало Н. А. Фінансово-облікове забезпечення розвитку аграрного виробництва в Україні. *Економічний простір*, №152, 2019. С.81-92. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/152-7>
11. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.
12. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. 440 с.
13. Куліш Г. П., Чепка В. В., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства: фактори, що впливають на нього. *Економічні горизонти*, № 1(19), 2022. С. 4 - 11. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(19\).2022.259393](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(19).2022.259393)
14. Кучеренко Т. Є., Аніщенко Р.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємств. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10022> (дата звернення: 16.10.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2022.2.12](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.12)

15. Масюк Ю., Шкода А. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-27>
16. Нагорний П., Базюк Д. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка*. № 1 (01). 2023. С.44-49. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-1-8>
17. Насібова О. В. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку : електрон. наук.-практ. журнал*. 2019. Вип. 30. С. 185-190. URL: https://www.market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/30.pdf, (дата звернення 29.09.2024 р.).
18. Пазинич В.І., Шулежко А.В. Фінансовий менеджмент: підруч. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 408 с.
19. Овчарова Н., Кравченко О., Бобошко Р. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. № 30. 2021. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-45>
20. Олександренко І. В. Управління фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств в Україні. *Бізнесінформ*. № 2.2024. С.194-201.
21. Омельченко О.В., Швед В.В., Штифлюк В.В. Про деякі питання оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. № 68. 2022. С. 145-150.
22. Петрук О. М., Трусова Н. В., Полчанов А. Ю., Довгалюк В. В. Фінансові ресурси електротранспортних підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8556> (дата звернення: 02.10.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.1.4
23. Поліщук О. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами аграрних підприємств в Україні. *Економічний простір*. №154. 2020. С. 231-234. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-43>

- 24.Приймак С. В. Аналіз господарської діяльності. Практикум : навч. посіб. Львів : Ліга Прес, 2022. 274 с.
- 25.Проскуріна Н., Гнідкова А. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. №43. 2022. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>
- 26.Разумкова О.В. Аналіз сучасних методик оцінювання фінансового стану підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету* 2022, № 2, Том 1 С. 7-13.
- 27.Рамський А. Ю., Васечко, Л. І., Пожар А. С. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства в кризових умовах. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. №2(12). 2023. С. 33-45. ISSN 2617-8648
28. Тулуш Л., Давиденко С., Муравський О. Фінансові інструменти: економічна сутність та понятійна трансформація. *Управління змінами та інновації*. №13. 2025. С. 49-52. <https://doi.org/10.32782/CMI/2025-13-8>
- 29.Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 724 с.
- 30.Khalatur S., Pavlova H., Vasilieva L., Karamushka D.& Danileviča A. (2022). Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 9(4), 56–76. DOI: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3))
- 31.Khalatur S., Tvaronavičienė M., Dovgal O., Levkovich O.& Vodolazska O. (2022). *Impact of selected factors on digitalization of financial sector*.*Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 10(1), 358–377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19)
- 32.Liu Xueqiang. Innovative Research on Enterprise Financial Management in the Era of Big Data. *China Business Theory*. 2021. Issue 1. Pp. 161-162.

33. Zeng Ch. Enterprise financial management in modern environment. Proceedings of the 2022 International Conference on Economics, Smart Finance 76 and Contemporary Trade (ESFCT 2022). Advances in Economics, Business and Management Research. 27 December 2022. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-052-7_125